

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katja Vnuk

Mentorica: doc. dr. Monika Kalin Golob

**ANGLIZMI V ŠPORTNEM NOVINARSTVU – MED ŽARGONIZMI IN
STROKOVNIM IZRAZJEM**

Diplomska naloga

Ljubljana, 2004

Neskončno se zahvaljujem mami, ker je vedno verjela vame - tudi v najtežjih trenutkih. Ta naloga je plod tvoje spodbude.

Hvala Matej, ker si mi pomagal pri tehničnih zagonetkah in ker me vedno spodbujaš na humoren način.

KAZALO

1. UVOD	1
2. JEZIKOVNA KULTURA IN STROKOVNO IZRAZJE	3
3. ANGLIZMI	6
3.1 SPOSOJANJE IN PREVZEMANJE	6
3.2 KAKO PREVZEMAMO	8
3.3 VPLIV ANGLEŠČINE NA SLOVENŠČINO	13
4. SLOVENSKI KNJIŽNI JEZIK V NOVINARSKIH BESEDILIH	15
4.1. SLOVENŠČINA V ŠPORTNEM NOVINARSTVU	17
4.1.1 ŠPORTNO NOVINARSTVO	17
4.1.2 JEZIK V ŠPORTNEM NOVINARSTVU	20
5. MED ŽARGONIZMI IN STROKOVNEM IZRAZJEM	22
5.1 ŠPORTNOSTROKOVNO IZRAZJE NA SLOVENSKEM	23
5.2 ALI SO CITATNE BESEDE STROKOVNI IZRAZI?	25
5.3 KAKO RAVNATI Z ŽARGONI, STROKOVNIMI IZRAZI OZIROMA TUJKAMI V ŠPORTNEM NOVINARSTVU?	26
6. TENIS	28
6.1 ZGODOVINA IN RAZVOJ	28
6.2 RAZVOJ TENISA V SLOVENIJI	29
7. ANGLIZMI V TENISU: TUJKE V ŠPORTNIH PRISPEVKIH	30
7.1 TENIŠKO IZRAZJE	30
7.2. METODA ANALIZE	31
7.3 ANALIZA PRISPEVKOV	31
7.3.1.ANGLIZMI V ŠPORTNEM KOMENTIRANJU – PRIMER: KOMENTIRANJE TENIŠKEGA TURNIRJA IZ WIMBELDONA (TVS, julij 2002) V PRIMERJAVI Z DELOVIMI ČLANKI	32
7.3.1.1 OSMINA FINALA (DVOJICE): Srebotnik in Bryan – Bryan in Hube, 7. 7. 2002	32
7.3.1.2 DELO, 4. 7. 2002, str. 14	38
7.3.1.3 ČETRTRFINALE (MOŠKI POSAMEZNO): Hewit: Schalken, 4. 7. 2002	39
7.3.1.4 POLFINALE (ŽENSKÉ POSAMEZNO): V. Williams : Henin, 4. 7. 2002	39
7.3.1.5 POLFINALE (ŽENSKÉ POSAMEZNO): S. Williams : Mauresmo, 4. 7. 2002	40
7.3.1.6. DELO, 5. 7. 2002, str.8	40
7.3.1.7. ČETRTRFINALE (ŽENSKÉ DVOJICE): Križan in Srebotnik : S. Williams in	

V. Williams, 5. 7. 2002; DELO, 6. 7. 2002, str. 13	41
7.3.1.8 DELO, 6. 7. 2002, str. 11	41
7.3.1.9 DELO, 8. 7. 2002, str. 11	42
7.4 POVZETEK ANALIZE	42
8. SKLEP	45
SEZNAM UPORABLJENE IN NAVEDENE LITERATURE	47

1. UVOD

1.

Slovenci smo s svojo samostojnostjo dobili svoj uradni državni jezik – slovenščino. Nekateri se tega zavedajo in pazijo, da bi se naš jezik razvijal in izpopolnjeval. Drugi so malce manj pozorni. Tuji vplivi na naš jezik jih ne zmotijo, tujke so del njihovega vsakdanjega izražanja.

V tej nalogi bomo govorili o purizmu in jezikovni kulturi ter o strokovnjakih in drugih, ki jim je jezik tako ali drugače orodje pri opravljanju poklica. To so novinarji, prevajalci, lektorji in ostali.

2.

Kako poteka proces prevzemanja in sposojanja tujk, bomo opisovali na začetku naloge. V nadaljevanju pa se bomo osredotočili na angleške tujke ter razmišljali o (ne)smiselnem sposojanju ter prevzemanju, purizmu in o ljudeh oziroma poklicih, ki bi morali na pravilno rabo slovenskega jezika še posebno paziti.

3.

Skušali bomo ugotoviti, ali uporaba angleških tujk v publicističnem jeziku upada ali ne. Posvetili se bomo jeziku športnega novinarstva, saj smo predvidevali, da je ravno v tej veji novinarstva največ tujih (angleških) izrazov. Osredotočili smo se na tenis, saj smo predvidevali, da je v ta šport priteklo preveč tujk in da je le malo slovenskih izrazov, ki so te tujke zamenjali.

Prispevke smo omejili zgolj na tiste s teniškega turnirja v Wimbeldonu leta 2002. Primerjali smo nelektorirani jezik športnega komentatorja na televiziji Slovenija s prispevki v Delu, ki so lektorirani.

4.

Slovenci ne smemo pozabiti, da je materinščina bistvo naroda, da brez nje ne bi bili Slovenci in da jo moramo ohraniti in izpopolnjevati. Zato naj bo ta naloga le delček mozaika, ki predstavlja prispevke strokovnjakov in laikov, ki jim slovenščina veliko pomeni in se

trudijo, da bi tudi s svojim glasom opozorili, da bo slovenščina obstala le, če jo bomo negovali.

2. JEZIKOVNA KULTURA IN STROKOVNO IZRAZJE

Kot prvi pomen pojma *jezikovna kultura* Toporišič (1992: 75) navaja, da je to jezikovno-stilna raven kakega besedila v smislu dobrega, ustreznega, dognanega, kot drugega pa, da je to veda o jezikovnih in sporočanjских sestavih ter njihovi uporabi v določeni funkcijski zvrsti in izbranih stalnih oblik sporočanja (prav tam). Obe rabi ustrezata ožjemu pomenu pojma. V širšem pomenu pa pomeni »teoretično podprto nego knjižnega jezika, katere cilj je vsestransko razvit, ustaljen in enoten knjižni jezik ter jezikovna kultura tistih, ki ga uporabljajo« (Kalin Golob, 1996a: 139). Jezikovno kulturo je v okviru teorije knjižnega jezika razvil Praški lingvistični krožek v 30. letih prejšnjega stoletja, pri nas pa se uporablja zveza od leta 1932 po zaslugi Božidarja Borka, ki je v Jutru začel poročati o »jezikovni kulturi in teoriji knjižnega jezika praških jezikoslovcev« (prav tam).

V nalogi bomo govorili o anglizmih v športnem novinarstvu, zato naj za začetek povemo, da jezikovna kultura anglizme obravnava enako kot preostale prevzete besede: »prednost daje izraznim sposobnostim slovenščine, tj. tvorjenju poimenovanj za novosti iz domačih osnov, vendar pa mora biti: 1) domača beseda vsestransko enakovredna in 2) pravočasno tvorjena« (Kalin Golob, 2002a: 43).

Kljub temu pa v je v slovenščini veliko (včasih nepotrebnih) prevzetih izrazov, tudi angleških. Nekateri jezikoslovci vnaprej obsojajo prevzemanje (čeprav za besedo nimamo enakovredne in pravočasno tvorjene slovenske besede), spet drugi so do tujk bolj odprti, a zmerno presojujejo, kateri tuj izraz v jezik lahko sprejmemo in katerega ne.

Negativno razmerje do (po nepotrebnem) prevzetega ali do prevzemanja iz enega (t. i. prevladnega) jezika v drugega (sprejemalnega) imenujemo *purizem*. Gre za čiščenje besed, ki naj ne bi sodile v naš materni jezik.

Poznamo dva tipa purizma: skrajnega ali negativnega (pretirani purizem) ter zmernega oz. pozitivnega, ki ga lahko opišemo kot prizadevanja v korist samobitnosti slovenskega jezika (Kalin Golob, 1996b: 84). Predstavnik slednjega je pri nas npr. Tomo Korošec, medtem ko je predstavnik skrajnega purizma Janez Gradišnik, ki izhodiščno zavrača vse, kar je tuje v jeziku. Meni, da lahko vse poimenujemo po slovensko. Ravno zato zamenjuje tudi tuje besede, ki so že dolgo v rabi s slovenskimi, kar ni sprejemljivo. Take besede so namreč že dolgo uveljavljene. Besedam tudi širi pomen in jih včasih celo zamenja s starinskimi izrazi, to pa je popolnoma v nasprotju z razvojem jezika.

Na Gradišnikovo skrajnost se je v 60. letih 20. stoletja odzval Boris Urbančič. Zavrnil je skrajni purizem, saj meni, da se jezik nenehno spreminja, česar se Gradišnik očitno ne zaveda, in da je nega jezika nujna. Urbančič, ki purizem obravnava le v njegovi skrajni obliki, pravi tudi, da besedo lahko spremenimo le tedaj, ko še ni ustaljena v jezikovnem sestavu. Torej, če beseda dobro opravlja svojo funkcijo, je ni treba spreminjati.

Po Urbančiču (1984: 38) se purizem kaže na tri načine:

1. *odklanja nove pojave v jeziku in povečuje starinskost, /.../, ne upošteva dinamičnosti, ki je glavna značilnost živih jezikov;*
2. *tako imenovano ljudsko govorico daje za vzor knjižnemu jeziku, pri čemer se pod »ljudskim« pojmuje govor od civilizacije najbolj nedotaknjenih slojev;*
3. *odstranjuje iz jezika tuje primesi in se upira sprejemanju novih tujih elementov.*

Poglejmo si, kako ravnati pri sprejemanju tujk. Zmerni purizem jeziku lahko pomaga ohranjati korenine in se razvijati v pravi smeri, torej tako, da v njem nastajajo take besede, ki ustrezajo njegovemu sestavu. Toda žal je tu tudi strogi purizem, ki lahko škodi jeziku prav tako, »kot mu škodi popolna odprtost« (Kalin Golob, 1994: 33).

Velikokrat jezikoslovci tudi dvomijo: ali pomanjkljivo posloveniti tujko, ki jo imajo tudi drugi jeziki, vendar s tem napraviti naš jezik »bolj slovenski«, ali pa dati prednost pomensko natančnemu, nedvoumnemu mednarodnemu izrazu, ki omogoča tudi izpeljanke. »Sodobna jezikovna kultura se v takih primerih vedno odloča za drugo možnost« (Urbančič, 1987: 51) zaradi sporazumevalne funkcije jezika.

S tem, ko dajemo prednost slovenskim jezikovnim sredstvom, torej z zmernim purizmom, si prizadevamo ohraniti slovenski značaj jezika. Velja načelo, ki se glasi: ne uporabljajmo tujke, kadar imamo zanjo dobro domačo besedo. Gradišnik meni, da so vse besede tujega izvora nadomestljive s slovenskim izrazjem, vendar pri tem, ko zamenjuje tudi že ustaljene besede (Kalin Golob, 1996: 66),¹ jezik prej siromaši kot bogati.

Skrajni purizem, tako piše Urbančič (1987: 38), je zapiral slovenščino pred tujimi vplivi, tako da je ostala revna in okorna, to pa nas je po njegovem mnenju pripeljalo do

zaostanka za drugimi jeziki. Urbančič tudi meni, da je jezik v nevarnosti samo takrat, kadar se njegove funkcije zmanjšujejo, ne pa kadar se razraščajo (1987: 42). Opozarja tudi (1987: 38), da ne smemo pretiravati in biti nesamozavestni, češ da slovenščina propada. Lahko namreč trdimo, da se je slovenščina ne glede na puristična prizadevanja in kljub njim vse doslej razvijala in bogatila bolj ali manj skladno s svojimi potrebami.

Korošec (1972: 9) piše, da je izredno pomembna dolžnost jezikoslovja, »da pravočasno presodi, katera jezikovna novost je jeziku dejansko potrebna, in če je, da olajša vključitev te novosti v jezikovni sistem slovenskega jezika«. Torej je tudi Korošec² na strani razvoja jezika in zavrača pretirana puristična poseganja v jezik.

Jezik je živ organizem in se spreminja, zato nas ne sme biti strah sprememb. Prav tako pa v jezik ne smemo dovoliti vstopa tistim tujkam, ki ne zadoščajo določenim kriterijem.³ Kot piše Korošec (1972: 121), nas pri presojanju »ne zanima toliko izvor, kot to, ali ima beseda vse pogoje za uspešno in popolno vraščanje v sistem slovenskega knjižnega jezika in ali se beseda ponuja za široko, splošno ali za ozko terminološko rabo«.

Toda niso samo jezikoslovci tisti, ki naj bi skrbeli za razvoj našega jezika (čeprav jim zamerimo predvsem to, da med seboj niso skladni oziroma ne spoštujejo mnenj svojih kolegov, temveč večina želi uveljaviti samo svoje vizije).

V nadaljevanju se bomo osredotočili še na nekatere druge poklice, ki odločilno vplivajo na slovenščino: na novinarje, prevajalce in lektorje.

¹ Gradišnikove izjave si včasih med seboj nasprotujejo. V nekem intervjuju (Nežmah, 1992: 44–45) pravi, da se nekatere tujke bolj prilagajajo slovenščini kot druge. »*Tisto, ki se jo da vsaj malo obtesati, lahko uvrstiš* (v slovenski jezik, op. p.) *in iz nje narediš pridevnik*,« na primer tenis-teniški. Sprejema pa tudi nekatere druge tujke (glej 2.2).

² Kot opisuje Kalin Golobova (1996b: 85), je Korošec najprej (v drugi polovici 60. let) strogo zavračal purizem, bil je antipurist. Šele kasneje je začel sprejemati pozitivni vidik purizma.

³ Glej 3.2.

3. ANGLIZMI

Anglizmi so besede, prevzete v tuj jezik iz angleščine (britanske, ameriške, manj avstralske itd). V slovenščini so se začele pojavljati na začetku 20. stoletja (Kalin Golob, 2001b: 235). Kot smo že omenili, jih jezikovna kultura obravnava na enak način kot druge prevzete besede in ravno tako angлизmi v stiku s slovenščino doživijo usodo kot druge besede tujega izvora (Kalin Golob, 2002a: 43), tj.:

- v knjižni jezik ne vstopijo in se uporabljajo samo v neknjižnih zvrsteh (pogovorno),
- v knjižni jezik vstopijo kot strokovni izrazi in se prilagodijo slovenski izgovorjavi in zapisu,
- jezikovnokulturno prizadevanje jih potisne na raven pogovornega jezika in pravočasno tvori domač izraz za knjižno rabo,
- ostanejo neposlovenjeni, v citatni rabi, predvsem v slovenskih znanstvenih besedilih (Kalin Golob, 2002b: 31).

Kot piše Kalin Golobova (2002a: 43), bi lahko rekli, da je v slovenskem jeziku največ anglicizmov v slengu in strokovno-znanstvenih besedilih, iz slednjih pa se širijo v publicistično in praktično sporazumevalno zvrst.

3.1 SPOSOJANJE IN PREVZEMANJE

Slovenščina je dinamičen, živ organizem, ki v svojem razvoju doživlja številne spremembe. Obseg sprememb je odvisen od različnih dejavnikov, med drugim tudi od okolja, v katerem se uporablja. Na primer: razvoj slovenščine v zamejstvu, zdomstvu ali izseljenstvu je nekoliko drugačen kot doma, v Sloveniji. Ne smemo pa prezreti dejstva, da na jezikovno rabo vplivajo **tudi družbeni dejavniki** (Šabec, 1996: 107).

V tem poglavju bomo govorili predvsem o **vplivu tujk** na naš jezik. Vsi se zavedamo, da je slovenščina sprejela že mnogo besed drugih narodov in nekatere tudi poslovenila. Ali to pomeni, da slovenščina ni popolnoma razvita? Ne, kajti jezik opravlja tudi funkcijo poimenovanja in to doseže tudi s prevzemanjem. Knjižni jezik je razvit, če dobro opravlja vse funkcije (npr. identifikacijska funkcija itd.). Ko v jezik vstopi npr. tuj strokovni izraz (gl. 5.

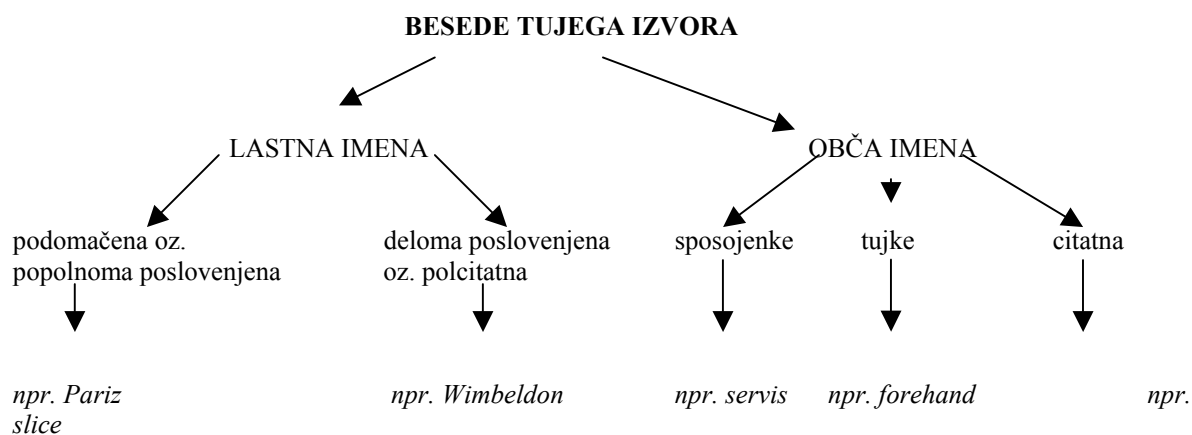
poglavje), nam terminološki dogovor (gl. 3.2 in 5.2) omogoča, da tuj tuj izraz spremenimo v slovenskega. S tem se razvija naš strokovni in knjižni jezik.

Po Toporišiču (1992: 299) je sposojanje »prevzemanje prvin enega jezika v inventar prvin drugega jezika /.../«. Prevzeta prvina se tako povsem prilagodi jezikovnemu sistemu sposojajočega jezika.

Prevzemanje pa Toporišič (1992: 218) definira kot »jemanje jezikovnih znamenj in/ali njihovih lastnosti v kak jezik /.../ iz drugih jezikov /.../«, to so glasovi, npr. dž /džez/, ali besede in besedne zveze, pomen besed, skladenjske značilnosti itd. Prevzemamo iz jezikov, katerih nosilci so močnejši, gospodarsko ali kako drugače. Prevzeto besedo pojmuje kot besedo, ki pride iz enega jezika v drug (knjižni) jezik. Če je sposojenka, je podomačena, če je tujka, je neprilagojena.

Besede tujega izvora delimo na tuja *lastna* in *obča lastna imena*. *Lastno ime* je po Toporišiču (1992: 92) individualno ime bitja (osebe, živali, verska in mitološka bitja), zemljepisnih in stvarnih pojavov, *obča imena* pa so samostalniki, ki poimenujejo enorodne vrste bitij, stvari, snovi ali pojmov ter pridevniki.

Lastna imena delimo na *podomačena oz. poslovenjena* in na *deloma poslovenjena (polcitatna)*. Besede iz prve skupine so popolnoma prilagojene zgradbenim lastnostim slovenskega knjižnega jezika, tiste iz druge pa niso povsem prilagojene. Obča imena delimo na sposojenke (popolnoma poslovenjene besede), tujke (niso popolnoma poslovenjene, najpogosteje le v pisavi) ter citatne besede, ki se pišejo, izgovarjajo in sklanjajo po pravilih jezikov, iz katerih izvirajo.

SHEMA 1: Delitev besed tujega izvora

Pretirano prevzemanje tujk v slovenščino mnogi zagovarjajo s tem, da noben jezik ni povsem samostojen in da so vsi jeziki jemali drug od drugega. Nekateri se zagovarjajo tudi, češ da se s slovensko besedo vsega ne da tako natančno opisati kot pa s tujko.⁴ Kalin Golobova piše (2001b: 235), da je najpomembnejši argument proti tujkam, »da zmanjšujejo razumljivost besedil«. Vsak dan dobivamo nove izdelke in iznajdbe, zato potrebujemo nova imena. Ker je slovenščina slovanski jezik, nima v sestavu tistega skupnega klasičnega jedra, na katerega se bolj ali manj lahko opirajo germanski in romanski jeziki. Slovenci imamo bogato domače izrazje, trdi Gradišnik (1974: 70), vendar se to premalo uporablja. Nadalje trdi, da naš jezik v svojem izvornem sestavu nima nekaterih glasovnih zvez, zato se nam tuje glasovne zveze upirajo.

Dejstvo je, da je med današnjimi novimi tujkami največ angleško-ameriških. Tudi ta jezik ima glasovni sestav, ki je slovenščini tuj. Zato je prav pri sprejemanju angleških tujk potrebna velika previdnost in zadržanost.

3.2 KAKO PREVZEMAMO?

Zakaj prevzemamo? »Noben jezik ni samozadosten in se zato ne more oplajati izključno iz samega sebe, ampak jemlje tudi od drugod« (Kalin Golob, 1996b: 14). Vsak narod potrebuje vedno znova nove izraze. Potreba po poimenovanju novih pojmov je velika. Prevzemanje je pojav, ki je zajel vse narode, piše Pogačnik (1993: 258), zato je po njegovem mnenju tudi normalen. Težava pa je, če se tujke uporabljajo prekomerno.

Sprejemanje tujk je dolgotrajen proces, ki kot celota ni nikoli končan. Močan vir, od koder danes prihajajo tujke v slovenščino, so posamezne stroke, ki se jim zdi domača beseda premalo natančna ali premalo vsebinska. Svoje termine jemljejo najrajši tam, kjer so jih našle (Gradišnik, 1974: 73). Ločimo več načinov orevzemanja (Vintar: 2000):

- citatno prevzemanje
- dobesedni prevod
- svobodno prevzemanje
- ◇
- prevzemanje iz klasičnih jezikov
- prevzemanje iz sodobnih jezikov.

⁴ Slovenci raje jemljemo od drugih jezikov, ker včasih ne vemo, da obstaja slovenski izraz. To si lahko dovolimo le takrat, ko slovenski izraz zares ne obstaja (Toporišič 1992: 219).

Gradišnik ločuje med dvema skupinama tujk, ki so sprejemljive. Prve so skovane iz grško-latinskih korenov ali iz kratic.⁵ Take besede lahko sprejmemo v slovenščino, če so glasovno in pisno takšne, da ustrezajo našemu jeziku.

Sprejema pa še tujke, ki jih *ne prevzemamo*, temveč *prevajamo* (kalki). Tudi take novosti so v jeziku dobrodošle, toda le pod pogojem, da dobimo novo besedo, narejeno po pravilih našega jezika. Zaradi razlik v sistemih jezika izvirnika in ciljnega jezika, kot tudi zaradi nekaterih drugih dejavnikov (npr. vrsta izvirnega besedila, prevajalski pristop, osebni slog prevajalca ipd.), se namreč v procesu prevajanja izvirna zgradba pogosto strukturno spremeni (Sheppard, 1993: 332). Dejstvo je, da je treba najhitreje poiskati primerne domače prevodne ustreznice. Če jih ne prevajamo, je treba najti novo besedo. »Če se prevod pomensko sklada s tistim, kar označuje, tujko prevajamo. Če se prevod ne pokriva, iščemo novo besedo, ki pomensko ustreza« (Kristan, 1998: 41).

Ko pa iščemo novo besedo, ki bo pomensko ustrezala, lahko beseda »označuje proces oziroma dejavnost ali pa smoter, cilj, učinek« (prav tam). Ne smemo pozabiti, da mora biti ustreznica takšna, da iz nje lahko tvorimo celo besedno družino. Če je samostalniček, se mora sklanjati in imeti tudi drugo število (dvojina, množina, če je samostalniček števen). Ko besedo izberemo, moramo upoštevati načelo kratkosti in jo ponuditi javnosti.

V že omenjenem intervjuju (Nežmah, 1992: 44–45) se je Janez Gradišnik na trditev: »Do tujke ste imeli nekoč paradoksalno stališče: '*Bolje jo je pustiti v izvirni obliki kot na slovensko obtesati*'« odzval:

»Rekel sem, da če jo prebito poslovenimo, dobi neko obliko domačnosti in potem te nič več ne moti. Dokler je upanje, da jo bomo lahko nadomestili, sem za takšno originalno uporabo tujke. Ko upanja ni več, je bolje, da jo slovensko obrusiš.«

Gradišnik (1985: 22) piše, da je sprejemanje tujk že prava poklicna deformacija nekaterih strok. Največ tujk se je sprva pojavilo v sociologiji in podobnih strokah. Svoje jezikovno »znanje« tako strokovnjaki z različnih področij širijo javnosti, ko pišejo v javnih občilih, npr. zdravniki, umetnostni zgodovinarji, leposlovni in gledališki kritiki ter drugi. Morali bi biti zelo previdni pri sposojanju. Toda, žal, delajo tu veliko napak.

Ker danes prevzemamo predvsem iz angleščine, si pogledjmo, kako ta proces deluje v tem primeru. »Največkrat se to dogaja tako, da kdo pobere angleško besedo in jo

⁵ Npr. *radar*, prevzeto iz angleščine, kar je narejeno iz začetkov besed *opisa Ra(dio) D(etecting) A(nd) R(anging)* 'radijsko odkrivanje in razvrščanje', tj. 'odkrivanje in ugotavljanje predmetov s pomočjo elektromagnetnih žarkov' (ES).

nespremenjeno ali v fonetičnem zapisu prenese v slovenščino, namesto da bi jo prevedel, skušal najti ustrezno slovensko besedo /.../. Fonetičen zapis se zdi bolj dokončen.. /.../« (Gradišnik, 1985: 22). Na primer 'blu džins', 'šov', 'inženiring', 'kompjuter'. Takšna pot je najlažja, ne pa tudi upravičljiva.

Vendar pa v izrazoslovju navajajo več stopenj prevzemanja iz sodobnih jezikov (Vintar 2000):

- a. pojav prevzete nove besede v slovenskem jeziku,
- b. govorno prilagajanje / naglas,
- c. pisno prilagajanje,
- d. oblikovanje besedne družine s slovenskimi obrazili,
- e. morebiten pojav slovenske sopomenke (*hardver* ~ strojna oprema),
- f. opustitev prevzetega izraza (*kompjuter*).

Obstaja več kriterijev, po katerih se ravnamo, ko (ne) sprejemamo tujke v našo materinščino:

- čas (koliko časa je tuja beseda že prisotna v jeziku);
- raba (kako pogosto se besedo rabi) in
- okolje (stroka, publicistični jezik, sleng ...).

Po Korošcu (1972: 95) se besede sprva pišejo v izvirni obliki, nato po izgovoru in se kasneje v pisavi prilagodijo našemu jezikovnemu sistemu, če ni bila predlagana in uveljavljena slovenska ustreznica. Korošec opozarja (1972: 96), da morajo biti na te spremembe pozorni pravopisni priročniki. Morajo jim slediti, da jih lahko kasneje uzakonijo. Izjeme so le tiste besede, ki so kljub »široki rabi obdržale svojo izvirno pisno podobo⁶« (Virant: 2000). Ti izrazi ponavadi ne dobijo slovenske ustreznice, ker prihajajo iz določene kulture in poimenujejo za to kulturo značilen pojav ali predmet.

Bunc (1987: 31) meni, da besede v tuji obliki pišejo strokovnjaki ali neki krog družbe (npr. glasbeniki) in da se te tujke pogosto udomačijo. Tedaj jih lahko pišemo po izgovorjavi (npr. žanj). Po domači izgovorjavi pa pišemo tujke, če so v splošni rabi. Take besede se v vseh pogledih prilagodijo jeziku.

Včasih pri prevzemanju preveč hitimo in ne najdemo najbolj primerne slovenske besede.

»Predlogov je včasih več in tedaj skušamo med njimi izbrati najboljšega, vendar je raba včasih muhasta in se odloči za manj primeren izraz. Navadno nič ne opravimo, če skušamo trmasto spraviti v obtok boljši izraz« (Gradišnik, 1996: 50).

Strinjamo se z Urbančičem, ki piše:

».../k/adar je beseda že v splošni rabi, kar pomeni, da ne glede na morebitne pomanjkljivosti ima in opravlja svojo funkcijo v procesu sporazumevanja (podčrtala K. V.), je čas za intervencijo minil« (1987: 14). To pomeni, »da je nadomeščanje izrazov, ki imajo v jeziku splošno znan in ustaljen pomen, z drugimi izrazi, ki prav tako že imajo splošno znan in ustaljen drug pomen, tako drzno in nasilno, pri tem pa neučinkovito poseganje v jezik, da ga preudaren jezikoslovec nikoli ne bi tvegala« (1987: 16).

Za prevzemanje tujk v slovenščino »skrbita« tudi politika in gospodarstvo. Proti takim tujkam je boj zelo težak (Gradišnik, 1985: 22). Politiki jemljejo besede iz tujih virov, ki jih študirajo ali berejo, nato pa jih uporabljajo v svojih spisih in govorih. Takšne besede si novinar sploh ne upa popravljati ali nadomestiti tujke z domačimi besedami, saj se boji, da bi kje ponaredil govornikovo misel.

»Na gospodarskem področju je premoč imperialnih jezikov posebej očitna. Zlasti angleščine, katere »nosilec« je prišel v supersilo, Združene države Amerike. /.../ Koncentracija tehnološkega znanja, kapitala in obvladovanje tržnih mehanizmov in trgov pomeni silno integrativno moč teh korporacij. In njih jezik je angleščina ...« (Južnič, 1983: 226).

Študija UNESCO (Pariz, 1971) kaže, da je v angleščini že 40 % znanstvene literature, piše Južnič (prav tam). Koliko jo je potem danes, leta 2004?

Gradišnik odkriva (1985: 23), da nekatere nepotrebne tujke prihajajo k nam zgolj iz golega snobizma. Vsi smo seznanjeni s propagandnimi sporočili, ki so polni tujih izrazov. Tuji izdelki in tuje besede imajo dostikrat določen čar, ki naj bi pritegnil potrošnika. Kot zanimivost in zastrašujoč podatek nam Gradišnik navaja, da je v gostinstvu zadnjih 15 let (ta

⁶ S tem se Korošec (1998a: 69) ne strinja. Pravi, da bi morali pisati podomačeno različico teh besed.

podatek pa je star že 18 let!) 90 % imen tujih, v kozmetiki pa celo 95% (Jezikovno razsodišče RK SZDL).

Strinjamo se, da uporaba tujk vsepovprek ne pripomore k razvijanju jezika, kvečjemu ga siromaši, vendar pa je prevzemanje in sposojanje tujih izrazov v vsakem jeziku pogost in nujen pojav predvsem na strokovnih področjih. Prevzemamo pa ne le izraze iz strokovnih področij, tudi popkultura, prosti čas, prehrana ipd. so področja prevzemanja. Po Vintarjevi (2000) so pogoji za uspešno vključevanje v jezikovni sistem naslednji:

- prevzeta beseda je potrebna, zapolnjuje leksikalno praznino,
- je v skladu s pravili jezikovnega sistema,
- se pogosto uporablja,
- vzpostavlja odnos do drugih enot v pojmovnem sistemu,
- je besedotvorno razvejana in daje podlago za različne pomenske in skladenjske možnosti,
- je primerno dolga,
- je lahko izgovorljiva.

Ugotovili smo, da v naš jezik sprejemamo:

- besede, ki so skovanke (skovane iz začetnic tujih besed),
- kalke,
- tujke, ki so obdržale svojo prvotno pisno podobo zaradi široke rabe (te lahko pišemo tudi po izgovorjavi).

Za vse te skupine besed velja, da so prilagojene sistemu slovenskega knjižnega jezika

Splošno sprejetih in znanih (ustaljenih) izrazov, ki so lahko tudi mednarodno sprejeti termini, ne zamenjujemo, saj s tem jezik siromašimo (npr. radar). Skrajni puristi bi temu načelu nasprotovali.

Ko jezik nujno potrebuje novo besedo in se rešitev ponuja v tujem jeziku, citatno besedo sprejmemo v jezik, jo v začetku vsaj pišemo po slovensko in nato nadomestimo s slovenskim izrazom (če smo dovolj hitri).

3.3 VPLIV ANGLEŠČINE NA SLOVENŠČINO

Po navadi kak jezik vpliva na drugega, če sta državi, kjer se jezika govorita, ena ob drugi, torej imata skupne meje. Velika Britanija in Združene države Amerike (če se omejimo le na te angleško govoreče države) sicer nista v neposredni bližini Slovenije, torej angleščina s slovenščino nima »sosedskega zemljepisnega stika« (Toporišič, 1992: 3).

Toporišič piše, da je slovenščina predvsem v zadnjih 50 letih pod vplivom angleščine,⁷ saj prevzema veliko novega izrazja iz modernega sveta in kulture. Angleščina je namreč mednarodni jezik poleg tega pa z Zahoda k nam prihajajo nova področja (gospodarska, športna, glasbena ...) in s tem tudi nove stroke⁸. Zato tudi »deloma vpliva na tvorbo besed (*vikend hiša, nam. vikendhiša*) vključno z njihovo pisavo« (prav tam).

To ugotavlja tudi Gradišnik (1993: 10), ki ta proces označuje kot *pravo jezikovno katastrofo*. Seveda bi temu lahko rekli *katastrofa* le v primeru, če bi anglizmi dejansko nadomestili večino slovenskega izrazja, kar pa je glede na napisano (jezikovnokulturna prizadevanja in uporabniki jezika, ki slovenščino suvereno uporabljajo) nemogoče. Kakšno je dejansko stanje, namreč še ni znano, saj ni bila opravljena nobena raziskava s tega področja.

Konec koncev pa je proces prevzemanja (torej vpliv nekega jezika na druge jezike) znan vsem jezikom. In tu omenimo, da je ravno angleščina jezik prevzetih besed (Južnič, 1983: 187). Frederick Bodmer (V: Južnič, 1983: 187) je pregledal avtoritativen slovar angleškega jezika (Concise Oxford Dictionary). Ugotovil je, da je tam 53,6 % navedenih besed romanskega izvora (največ iz francoščine), 31,1 % pa je sicer germanskega izvora, vendar ne izključno anglosaškega.

Težava je predvsem v jezikovni (ne)kultiviranosti uporabnikov knjižnega jezika, ki se od govorca do govorca razlikuje. Kot piše Kalin Golobova (2001: 257), je ravno angleščina

⁷ Angleščina je postala tudi šolski predmet večine slovenskih šol. V večini jo poučujejo kot prvi tuji jezik. Tako ima še večji vpliv predvsem na mladino.

⁸ V Dolenjskem listu (1994, št. 4, 15) avtorji (Dular Janez, Janez Gradišnik, Marjeta Humar, Janez Jeromen, Zmaga Kumer, Janko Moder, Primož Simoniti, Janez Sršen, Jože Toporišič, Hieromin Žveglič) pod četrto (4.) točko njihovih zahtev pišejo, da je »na podlagi ustave (11. člen) /.../ treba zakonsko predpisati in zagotoviti resnično znanje ter obvezno rabo slovenščine v javnih službah (učitelji, novinarji, uslužbenci ...)« ter pod peto (5.) točko, da naj »Državni zbor Republike Slovenije /.../ svoje poslance, vodje tiskovnih služb in administracijo zagotovi izpopolnjevanje v jezikovni kulturi ter poskrbi za lektoriranje zakonskih besedil in njihovih osnutkov na vseh stopnjah obravnavanja«.

Avtorji pišejo, da je Slovenija po osamosvojitvi odprla vrata zahodnemu svetu in zato v zadnjem desetletju v slovenščino vdirajo predvsem angleške tujke. »Angleščina je vdrla tudi v tisk, na ulice, v televizijske, radijske in druge reklame: kakor, da je vse po tuje imenovano – pa naj je še tako povprečno in slabo – boljše od najboljšega domačega. Ker je javna raba slovenščine zakonsko precej neurejena, je prepuščena veliki samovolji slovensko neozaveščenih. Še tistih predpisov, ki jih imamo, se premalokrat drži« (prav tam).

Zato podpisani pozivajo Državni zbor, naj poslanci najhitreje ustanovijo ustrezno telo, ki bo pazilo in s »strokovno avtoriteto bedelo nad jezikovno politiko in rabo slovenščine« (prav tam).

tisti jezik, ki si ga mladi raziskovalci izberejo za pisanje o področjih strok. To vpliva na razvijanje slovenskega strokovnega izrazja.

4. SLOVENSKI KNJIŽNI JEZIK V NOVINARSKIH BESEDILIH

Funkcijske zvrsti služijo različnim uporabnostnim namenom. Mednje uvrščamo: praktično sporazumevalno, strokovno, publicistično in umetnostno (Toporišič, 1991: 22).

V tem poglavju se bomo posvetili le publicistični zvrsti, v nadaljevanju pa tudi strokovni (glej 5. poglavje).

Publicistična zvrst jezika se uporablja v »časopisju v uvodnikih in komentarjih k znamenitim političnim, gospodarskim in kulturnim dogodkom, v novicah, poročilih, reportažah in podobnem /.../« (Toporišič, 1991: 24). Nas zanima poročevalska podzvrst,⁹ torej jezik novinarskih besedil, saj je zaradi stilnih razlik treba ločiti med publicističnim in poročevalskim (novinarskim, časopisnim, žurnalističnim) besedilom ter ga obravnavati kot del »publicistične zvrsti, omejen na časopisna (radijska, televizijska) dnevniška besedila« (Kalin Golob, 1999: 185).

Po Koširjevi (1988: 19) je (časopisno) novinarsko besedilo enopomenska »jezikovna in grafična celota v množično komunikacijskem dejanju«. Ker Koširjeva novinarsko besedilo pojmuje po njegovem tvorcu, lahko napišemo, da je novinar glede na njeno definicijo novinarskega besedila tisti, čigar naloga je, da ažurno poroča o aktualnih dogodkih (pojavih).¹⁰

Kot piše Korošec (1998a: 36), je besedje časopisnega besedila¹¹ oz. poročevalskega stila knjižno, vendar to strogo velja le za določene zvrsti (žanre): za vesti, poročila in članke, medtem ko v reportažah, intervjujih in komentarjih novinar lahko uporablja tudi narečne, pogovorne, celo tuje besede, le da mora biti pri tem sporočilni namen jasen. Žanre iz prve skupine Korošec (1998b: 12) poimenuje kot neinterpretativne, iz druge pa interpretativne zvrsti.

Eno izmed glavnih načel novinarskega poklica je jezikovna kompetenca – novinar mora biti pismen. Kot piše Đurić (1983: 7), mora novinar obvladati jezik v celoti, šele nato sledijo poznavanje teme in druge sposobnosti. Še posebej bi se morali novinarji (začetniki) zavedati, da »gospodarnost izražanja ne pomeni osiromašenja jezika in stila«, temveč je to

⁹ Tako jo poimenuje Kalin Golobova (1999: 185).

¹⁰ To je poročanje o dogodkih (pojavih) »družbeno konstruirane stvarnosti tako, kakor so se ti dogodki zgodili v okviru kolektivnih mehanizmov percepcije, z določitvijo kraja, časa in nosilca(cev) dogajanja, ki morajo pripadati skupnemu referencialnemu univerzumu sporočevalca in naslovnika« (prav tam).

¹¹ Korošec (1998b: 11) jezikovne prvine t.i. časopisnega stila enači s prvinami radijskega »časopisnega« stila (govorno – slušni prenosnik) in kasneje uvede zvezo poročevalski stil, ki lahko zajame tako časopisno kot radijsko poročevalstvo in z značilnostmi obeh tudi televizijsko.

sposobnost, kot jo imenuje avtor, da ciljni publiki ponudi čim več pojasnjenih argumentov na enkrat.

Sršen opozarja (1993: 14), da mora imeti vsak, ki javno samooblikuje slovenski jezik, ustrezno znanje materinščine, poznati mora njene sistemske zakonitosti in čutiti tudi »moralno stališče do jezika kot prvinskega izraza narodne, kulturne in državne samobitnosti«. Sršen v svojem brusu (1992: 5–6) med drugim piše tudi:

»Delo je nastalo iz trdnega prepričanja, da mora vsakdo, kdor **javno** (podčrtala K. V.) sooblikuje slovenski jezik, to početi na podlagi primerne znanja, poznavanja sistemskih zakonitosti in razvojnih teženj svoje materinščine, ter s preganjenim občutkom za jezikovno kultivirano izražanje. /.../ Slovenščina je v svojem dolgem razvoju do razplastenega, gibkega in trdno zgrajenega jezikovnega sestava, /.../, preživljala in preživela marsikaj. Kot taka je trdoživ organizem z neverjetnimi prilagoditvenimi zmožnostmi in lahko nevtralizira veliko škodljivih vplivov, čeprav ni vseeno, ali ji uporabniki s svojo vsakdanjo prakso pomagajo ali pa /.../ usmerjajo v slepe rokave. Ni vseeno, ali jo z izbiro te ali one možnosti bogatijo ali siromašijo. /.../«

Denis Poniž v Sodobnosti (1993: 271) kategorično kritizira slovenske novinarje, češ da komaj kdo od njih zna razviti misel brez »jecljanja, premorov in vseh drugih retorično-jezikovnih nemarnosti«. Po njegovih besedah so najmanj jezikovno osveščeni novinarji (voditelji?) zabavnoglasbenih, narodno zabavnih in športnih oddaj.

Na tem mestu je težko in nevhvaležno komentirati Ponižovo kritiziranje, saj v članku ne podaja nobene raziskave. Poleg tega ni rečeno, da je voditelj npr. zabavnoglasbenih oddaj po izobrazbi novinar, čeprav mora vsak, ki dela za javnost v slovenskih medijih uporabljati knjižni jezik.

Jezik je za novinarje orodje, kot je za kirurga skalpel. Napake, ki jih dela, začnejo ljudje jemati kot nekaj čisto vsakdanjega in pravilnega. Novinar svojega pisanja ne nadzira. Namesto tega prepušča popravek svojega dela lektorju, pa še nanj se ne more vedno zanesti. Svojih napak bi se morali zavedati tudi tisti, ki delajo pri govornih občilih, pri radiju in televiziji.

Velika težava je v tem, da se publicisti¹² izgovarjajo na časovno stisk, zato v naglici besedilo napišejo površno. Strokovne izraze na primer pustijo v prvotni obliki, tudi če so prispevki namenjeni splošni javnosti, in pri tem »ne upoštevajo dovolj izobrazbene stopnje svojega občinstva« (Toporišič, 1991b: 25).

Razlog za njihove napake ni naglica, pač pa njihovo neznanje. Zavedati se je treba, da je naglica, ki je posledica želje po ažurnem pisanju in časovne vojne med medijskimi hišami, velikokrat kriva za jezikovne spodrseljaje v množičnih občilih, kar pa za poklicnega uporabnika knjižnega jezika ni opravičljivo.

4.1 SLOVENŠČINA V ŠPORTNEM NOVINARSTVU

4.1.1 ŠPORTNO NOVINARSTVO

Današnje slovensko pojmovanje športnega novinarstva temelji na definiciji Mednarodne zveze športnih novinarjev (AIPS¹³) in Evropskega združenja športnih novinarjev (UEPS¹⁴) (Sportwissenschaftliches Lexikon, 1983 v: Bergant, 1993: 9). Športni novinarji so »osebe, ki se v množičnih medijih pretežno ukvarjajo s športno tematiko« (Bergant, 1993: 9), vendar športnemu novinarju ni treba izpolnjevati pogojev, kot je npr. zaključena stopnja šolanja: športni novinar mora imeti določene lastnosti, npr. splošna razgledanost ter razvite govorne in pisne lastnosti itd. (prav tam).

Športni novinar dogodke komentira ali pa o njih poroča. Športni komentar v teoriji novinarskih žanrov ni posebej razčlenjen, vendar pa Koširjeva (1988: 77) pod naslovom poročevalska vrsta omenja *reportersko poročilo*, s katerim reporter opisuje dogajanje v živo, »se posveča detajlom, zapisuje pogovore, opisuje atmosfero«. Poročevalec v tej zvrsti uporablja jezikovna sredstva, kot so ekspresivno izrazje, slikovite in plastične opise, dialogiziran govor, žargonske besede itd. Koširjeva piše, da je ta žanr pogost na radiu in televiziji, manj v časopisih.

Nadalje (1988: 83–86) definira le časopisni komentar, ki sodi v interpretativno-informativno zvrst. Zanj velja, da predmet (ozadje nekega dogodka) ocenjuje, pojasnjuje, analizira in razlaga. Ima pojasnjevalno funkcijo in mora biti ažuren. Je nepredvidljiv in nedoumljiv, »tako da dogodek uvrsti v logiko naravnega reda vzroka in posledic« (1988: 85).

¹² Tu smo namenoma namesto izraza 'novinar' ali 'poročevalec' uporabili bolj splošnega 'publicist'. S tem želimo opozoriti, koliko različnih ljudi (poklicev) kroji vsebino naših javnih občil.

¹³ Association Internationale de la Presse Sportive.

¹⁴ Union Europeene de la Presse Sportive.

Sporočevalec je v besedilu prisoten s svojim mnenjem, ki ga mora argumentirati do tolike mere, da v naslovniku zbudi občutek logične zgoditve prav tega dogodka, ki zdaj postanje umljiv.

Če ti dve definiciji združimo, ima športni (televizijski ali radijski) komentar naslednje funkcije: interpretativno, informativno, pojasnjevalno in analitično. Dogodek poteka pred novinarjevimi očmi, zato je športni komentar tudi nepredvidljiv. Reporter oz. športni novinar uporablja ekspresivno izrazje, žargone itn. in lahko izraža svoja mnenja, vendar jih mora argumentirati. Pred kometiranjem prenosa se mora vnaprej pripraviti le v toliko, da najde določene tehnične podatke (npr. kako bo sestavljena nogometna reprezentanca), podatke o udeležencih dogodka in vse ostale pomembne informacije, ki naj bi zanimale poslušalca oz. gledalca.

Poročilo Koširjeva (1988: 73–77) uvršča v informacijsko zvrst. Poročilo sporoča o poteku dogajanja. Dogodki so se že zgodili, večinoma so predvidljivi, naslovnika pa zanima dogajanje in ne le osnovne informacije, kot jih ponuja vest. »Avtor je pretežno odsoten iz besedila in je najpogosteje nevtralen opazovalec dogajanja« (1988: 77). Torej mora uporabljati nevtralna jezikovna sredstva. Celotno definicijo poročila lahko uporabimo tudi za definicijo športnega poročila.

S pojavom medijev je šport doživel velik razmah. Najprej so športne dogodke spremljali le novinarji pisnega medija, zato je bilo v obdobju pred pojavom elektronskih medijev športno novinarstvo zelo enostavno (Schultz, 2002:¹⁵ 73): novinarji (poročevalci) so imeli veliko več časa za oblikovanje novic, kot ga imajo danes. Stil pisanja je bil preprostejši, novinarji so se osredotočili le na osnovne informacije in ne toliko na opis samega športnega dogodka.

S pojavom radia in televizije je šport bolj dosegel javnost. Število športnih vsebin narašča. Še posebej s televizijo se je (vrhunski) šport zelo razširil (Bergant, 1993: 1).

Danes lahko trdimo, da mediji bolj vplivajo na šport kot obratno. To posebej velja za televizijo, manj za radio, še manj pa za tiskane medije. Seveda bi morali za podkrepitev zgornje trditve izvesti raziskavo. Kljub temu pa lahko trdimo, da gledanje (ali vsaj poslušanje) športnega dogodka 'v živo' ljudi bolj privlači, kot branje poročil o njih. Hitrost in napetost sta

¹⁵ Odlomek prevedla (prirečila) K.V.

lastnosti televizijskega prenosa in gledalci imajo zato občutek, kot da bi bili v prostor, kjer poteka športni dogodek, vključeni sami.

Podobno razmišlja tudi David Rowe (1992:¹⁶ 97), ko pravi, da športni novinarji časopisnih hiš posredujejo sekundarne informacije in so zato dostikrat manj opazni od njihovih kolegov na radiu in televiziji. Po drugi strani pa imajo ti novinarji možnost vplivati na šport prek publike, ki ima določene želje in tako povečati njihov interes za športne prispevke v teh medijih.

Da bi zadovoljili publiko, morajo športni novinarji pisati tako reportaže kot tudi novice 'rumenega' značaja (Rowe, 1992: 98), poleg tega je značilnost športa rivalstvo in tekmovanje, zato ima veliko skupnega s športnim novinarstvom. Objaviti novico prvi, bi lahko primerjali s športnikovo zmago.

Hkrati ima šport v medijih še eno nalogo: zabavati publiko (Schultz, 2002: 57). Schultz (2002: 75–77) pravi, da je športno poročanje vedno bolj podobno tabloidnemu ter da se resno športno poročanje ne prodaja tako dobro kot neresne in nepomembne novice. »Vsak, ki se okliče za novinarja, ima dolžnost, da zadovolji interese javnosti,« upravičuje svoje ugotovitve Schultz (2002: 77).

Na drugi strani bi moral biti športni novinar tudi profesionalen hkrati pa bi se moral zavedati, kot pravi Rowe (1992: 98), »nizkega poklicnega statusa«. Obstajajo namreč določeni stereotipi o športnih novinarjih, ravno tako pa nekateri športni novinarji sami razširjajo »avtostereotipe« tega poklica, češ da je manjvreden (Bergant, 1993: 21). Vendar je vedno več športnih novinarjev ustrezno izobrazjenih, zato se z leti stanje izboljšuje (in s tem tudi njihova samopodoba), sodeč po raziskavi Martine Naus (v: Bergant, 1993: 23).

Športno novinarstvo je bilo ravno zaradi omenjenega pisanja 'rumenih' novic in pa že zaradi same vsebine novic, ki so v primerjavi z 'resnimi' dnevnimi dogodki, kot so vojne ipd., slabo zapisano v očeh drugih novinarjev.

Vendar pa je tu še ena lastnost športnega novinarstva, ki je slabo zapisana predvsem v očeh jezikoslovcev: jezik in stil. Kot opisuje Schultz (2002: 57), je producent¹⁷ neke televizije iz Vermonta še leta 1995 dejal, da so športni novinarji površni in da jih to tudi nič ne skrbi. Pri nas ni bila na to temo opravljena še nobena raziskava.

¹⁶ Odlomek prevedla (prirenila) K.V.

¹⁷ Warren Cereghino.

4.1.2 JEZIK V ŠPORTNEM NOVINARSTVU

Televizijski, predvsem pa radijski športni novinarji morajo uporabljati zelo živ jezik. Dogodke morajo podrobno opisovati, rezultate morajo hitro komentirati. Zato se velikokrat zgodi, da besedila tvorijo sproti in da niso vnaprej pripravljeni in morda je to razlog, da je njihov jezik neknjižen. Prav tako (predvsem veliki poznavalci in ljubitelji) športa radi vidijo, da je športni novinar dobro podkovan v športu, ki ga komentira, da uporablja izraze, ki so jim blizu. Gre torej za zahtevno interesno skupino, da pa imajo te svoje izrazje, to so žargonizmi, smo že pisali.

Težava nastopi tudi, ko v naš prostor vdrejo novi športi iz drugih delov sveta. Pred leti je bilo to na primer deskanje na snegu, ki pa smo ga najprej poimenovali kar v citatni obliki, tj. snowboarding. Tudi tu potem nastopijo jezikovne dileme, ki se nanašajo na izrazje. Novinarji morajo v takem primeru nujno sodelovati s strokovnjaki s tega športnega področja, z jezikoslovci, prevajalci in lektorji.¹⁸

Ne nazadnje pa moramo omeniti še, da je veliko športnih novinarjev nekdanjih športnikov, ki niso bili posebno izučeni za opravljanje novinarskega poklica. Morda je njihova pomanjkljivost ravno obvladovanje knjižnega jezika.

Velika razlika je med športnim novinarstvom v pisanih medijih (časopisi, revije, internet¹⁹), radijem in televizijo, kjer športni novinarji neposredno komentirajo športne dogodke.

V naši nalogi bomo primerjali jezik športnega novinarja, ki bo teniški turnir spremljal v živo, s tistim v pisani obliki, v časopisu. Gre torej za popolnoma različna medija. V časopisu ciljno občinstvo prispevke prebere, informacije, ki jih dobi so zapisane v zgoščeni obliki, medtem ko ga ob radiju ali televiziji spremlja v živo ali v posnetku, torej ga posluša.

Ravno zaradi neposrednega poročanja se delo športnega novinarja razlikuje od dela novinarja, ki piše o drugih področij. Novinar na radiju in televiziji uporablja jezik brez lektorjeve pomoči. Ta mu pomaga lahko le pred (radijskim, televizijskim) prenosom ali pa po njem.

¹⁸ S slednjimi naj bi tako ali tako sodelovali ves čas.

¹⁹ Novinarsko poročilo, vest ali komentar napišejo šele po dogodku.

5. MED ŽARGONIZMI IN STROKOVNIM IZRAZJEM

V tem poglavju se bomo posvetili opredelitvi naslednjih pojmov: žargonizmi, strokovno izrazje, citatne besede, skušali pa bomo odgovoriti tudi na vprašanje, kakšno mesto imajo v športnem novinarstvu.

Med *interesne govorice* štejemo sleng, žargon in argo. *Žargonizmi* so neknjižni izrazi, skupni ljudem določene interesne skupine, kadar se med seboj pogovarjajo o stvareh svoje stroke, torej so to tudi besede skupne posameznim poklicem. Uporabljajo se nejavno. V javni rabi pa bi namesto njih morali uporabljati strokovno izrazje. »Za strokovna besedila so žargonizmi neprimerni, pogosto izposojeni iz tujih jezikov, vendar delujejo kot druge interesne govorice v sferi zasebnega pogovora med ljudmi, ki jih družijo stroka« (Kalin Golob, 2000a: 39).

Slovenske interesne govorice niso še dobro raziskane, »še največ je znanega o mladostnem slengu« (prav tam), medtem ko »žargoni sploh niso bili sistematsko raziskovani, pač pa se je nekaj več pisalo o rokovnjaščini (argo ali latovščina)« (Toporišič, 1991: 21).

Strokovni jezik uporabljajo ljudje različnih strok in poklicev v zadevah svojega poklica. V primerjavi z vsakdanjim praktično sporazumevalnim jezikom je natančnejši in bolj izdelan. Značilne zanj so tudi stalne besedne zveze. Za strokovni izraz je izrednega pomena njegova enournost (Kristan, 1992: 42).

Med praktično strokovnim in znanstvenim jezikom ima mesto navadni strokovni jezik »v pisanju o teoretičnih stvareh imenovan tudi poljudnoznanstveni jezik« (Toporišič, 1991: 24). Naloga te veje jezika je, da obvešča in seznaja širšo množico ljudi o bolj zapletenih in njim nedostopnih ter nejasnih stvareh v bolj prostem slogu. Tujke pisci nadomestijo z domačo besedo, saj je slogovna slabost, če v praktičnostrokovnih ali poljudnoznanstvenih besedilih rabimo prevzete strokovne izraze, namesto domačih.

5.1 ŠPORTNOSTROKOVNO IZRAZJE NA SLOVENSKEM

Jezik se spreminja, ker se spreminjajo politične in gospodarske razmere in ker ljudje sprejemajo določene spremembe na področju tehnike in drugih strok, med njimi tudi športa. Zato se je tudi slovenščina počasi razvijala, saj je po marčni revoluciji nujno potrebovala nove strokovne izraze. Bilo je več izobražencev, ki so si prizadevali »za slovenski uradovalni jezik in slovenski učni jezik v šolah« (prav tam) in hkrati za slovensko strokovno in znanstveno izrazje.

»Tako v drugi polovici 19. stoletja že lahko govorimo o slovenskem strokovnem izrazju, ki je zapisano v Cigaletovi Slovenski znanstveni terminologiji (1880). V ta čas segajo tudi začetki slovenske športne terminologije« (Kristan, 1992: 38).

V veliko pomoč za razvoj slovenskih športnih izrazov je bil tudi Levstikov nauk o telovadbi (1867) – to je bila »prva slovenska strokovna športna enciklopedija« (prav tam). V tem delu je Levstik s pomočjo dveh Sokolovčanov²⁰ (Vaver in Svetec) iskal slovenske izraze za posamezne športne vaje. Torej je Levstik že daljnega leta 1867 vedel, da sam ni sposoben oziroma usposobljen napisati in predlagati nove športne (strokovne) izraze, pač pa se je obrnil na stroko. Dandanes morda pozabljamo, kako pomembno je medsebojno sodelovanje strok pri obdelavi strokovnega izrazoslovja. V istem članku Kristan nadaljuje še z drugimi imeni, ki so ravno tako prispevali k razvoju slovenske športne terminologije, izpostavlja pa Draga Ulago (športnega pedagoga), ki si je prizadeval oblikovati sodobnejše izrazoslovje, pa tudi Staneta Ureka, športnega novinarja in komentatorja, »ki je v medijih skrbel za ustrezen domač strokoven jezik« (prav tam). Tega je omenjal tudi Tomaž Lajevce (2002): Urek je npr. predlagal slovenski izraz *prehitek* namesto *offside*.

Kristan piše, da se je v športoslovju začel val 'potujčevanja' leta 1994, ko se je odprl podiplomski študij »s kineziologijo športa in s hrvaškimi predavanji« (2000: 49); in ko se začne ta val v katerikoli stroki, je čas, da ta poskrbi za svoj jezik in ustrezno domače strokovno izrazje. *»To je naloga in moralno poslanstvo znanstvenikov in visokošolskih razumnikov. V nasprotnem primeru je razumništvo dvomljivo« (prav tam).*

²⁰ Društvo južni Sokol je bilo ustanovljeno leta 1863 v Ljubljani (Leksikon CZ, 1998).

Velika sramota je, kot opozarja Kristan v večini svojih prispevkov, da v Sloveniji nimamo institucije, ki bi se ukvarjala s strokovnim izrazjem (terminologijo) ne samo s športnega, ampak vseh področij.

Morda je začasna rešitev Urad za slovenski jezik, vendar bi morala kljub temu obstajati še kakšna ustanova ali oddelek (lahko tudi znotraj omenjenega urada), ki bi se ukvarjal le s terminologijo, saj ima urad veliko različnih funkcij²¹ in se samo eni, razumljivo, ne more popolnoma posvetiti. Če vemo, da je pred 139 leti društvo Sokol »ustanovil/o/ odbor za športno telovadno terminologijo« (Kristan, 1992: 39), menimo, da bi tudi danes lahko sledili temu zgledu.

Ne smemo sicer pozabiti na strokovnjake, ki se posebej ukvarjajo z novinarskim jezikom, in jezikoslovce, ki objavljajo članke v različnih medijih (jezikovni kotički) in tako opozarjajo na nepravilnosti v jeziku.

S tujkami in napačno rabo raznih besednih zvez (opisnih prevodov in s tem tako nezaželenih kopičenj besed oz. pleonazma) se ukvarjajo le oni, terminologija pa je del jezikovne kulture in ta je del jezikovnega načrtovanja. Institucionalizirano terminološko delo je del jezikovnega načrtovanja, ki pa pri nas manjka.

²¹ Naloge in namen urada za slovenski jezik: »Sodelovanje z znanstvenimi, izobraževalnimi ter drugimi organizacijami in društvi, ki se ukvarjajo z jezikovnimi vprašanji; sodelovanje s pristojnimi ministrstvi pri pripravi predlogov zakonskih rešitev, ki zadevajo varstvo slovenskega jezika; spremljanje uresničevanja zakonskih določb, ki se nanašajo na slovenski jezik, in vsaj dvakrat letno poročanje o tem vladi; opozarjanje pristojnih organov na morebitno neuresničevanje zakonskih določil, ki zadevajo slovenski jezik, in predlaganje ukrepov za izboljšanje stanja; vključevanje jezikovne politike v nacionalne programe; spremljanje uresničevanja nacionalnih programov v delih, kjer zadevajo slovenski jezik; (so)financiranje programov in projektov, ki so namenjeni uveljavljanju, promociji in razvoju slovenskega jezika; dajanje pojasnil fizičnim in pravnim osebam o slovenski knjižni normi, zapisani v sprejetih priročnikih, o možnostih jezikovnega izpopolnjevanja odraslih ter o jezikovnih pravicah državljanov RS in tujcev na območju Slovenije; obravnavanje pripomb in pritožb pravnih oseb in državljanov v zvezi z uporabo slovenščine kot uradnega jezika; izdajanje lepakov, zgibank in drugega propagandnega gradiva o slovenščini; obveščanje javnosti o usmeritvah in odprtih vprašanjih jezikovne politike; sodelovanje s sebi podobnimi organizacijami iz drugih držav« (Urad vlade za informiranje, 1997–2003).

5.2 KAKO RAVNATI Z ŽARGONI, STROKOVNIMI IZRAZI OZIROMA TUJKAMI V ŠPORTNEM NOVINARSTVU?

Po definiciji iz Slovenskega pravopisa so citatne besede lahko žargonizmi. Tujke in citatni izrazi iz športa, na primer iz tenisa, ki ga bomo obravnavali v tej nalogi, uporabljajo športniki (športni pedagogi, strokovnjaki) ter športni novinarji, ki o nekem športnem dogodku pripravljajo prispevke oziroma v neposrednem prenosu na radiu ali televiziji spremljajo določene športne dogodke. Torej so te citatne besede (npr. *forehand*) žargonizmi.

Prav tako pa bi lahko trdili, da tujke sodijo med strokovno izrazje (natančneje med praktično strokovno oziroma znanstveno izrazje), saj ti izrazi prav tako združujejo delavce iste stroke, v našem primeru športne novinarje, športnike oziroma športne strokovnjake ter pedagoge.

Ko gre zgolj za stroko, je *»možnost tvorbe slovenske ustreznice enostavnejša, ker deluje institucija terminološkega dogovora«* (Kalin Golob, 2001c: 236). Torej se lahko strokovnjaki med seboj dogovorijo in sprejemajo svoje izrazje, pa četudi je *»citatna beseda v rabi že več let«* (prav tam). Vendar pa med nekaterimi strokovnjaki še vedno živi težnja po citatnih izrazih. V primeru, ko jih uporabljajo pa se morajo *»slovenščini prilagoditi vsaj v pisavi in tako postati prevzete besede«* (prav tam), če seveda glasovna oblika ne nasprotuje slovenskemu jezikovnemu sistemu. *»/Z/ato take besede živijo citatno, dokler se ne ustali slovenska ustreznica«* (Kalin Golob, 2002: 31). Enako meni že Toporišič (1972: 291):

»Misel o tem, da bomo tujke iz našega jezika pregnali s tem, da jim bomo ohranjali tujo pisno podobo, je tako očitno naivna, da je sploh ni treba zavračati. S tujo pisavo v večini zares dosežemo le neprimeren izgovor ali nerazumevanje«

Dejstvo pa je, da publicisti in novinarji svojih člankov ne objavljajo v strokovnih publikacijah, temveč pišejo širši javnosti, torej bi se morali truditi in uporabljati čim več slovenskega izrazja, seveda pod pogojem, da tujka oz. prevzeta beseda v slovenščini ni že ustaljena.

Novinar mora uporabljati knjižni jezik. Dogaja se, da zapišejo povsem iste besede, kot jih uporabljajo npr. njihovi intervjuvanci, ali pa zgolj izraze, ki se uporabljajo v določeni stroki. Tu pa nas zopet zanimajo predvsem tujke.

Korošec (1998: 69) pravi, da je mnoge anglizme, predvsem v športu, jezikovnokulturnemu prizadevanju uspelo nadomestiti vsaj v knjižnih besedilih, ostali pa so v športnem žargonu. Sicer meni, da bodo s časom tudi športniki začeli dosledno uporabljati knjižne izraze namesto žargonizmov. Tudi mi smo v začetku naloge postavili podobno hipotezo.

»Razširjevalci tujih izrazov, ki to ne bi smeli biti, pa so tudi športni novinarji,« piše Kristan (1992: 40). Besede novinarjev so zadnje, kar pride pred oči bralcem oz. na ušesa poslušalcem. Ti ne vedo, ali je bilo novinarsko besedilo lektorirano ali ne. Tako občinstvo lahko predvideva, da novinar ne zna pravilno uporabljati določenih besed ali pa da ne ve, kako se jim reče v slovenščini, in ne nazadnje, da mu je vseč, ker uporablja tuje (strokovne?) izraze. Novinarji so dostikrat ODLOČILNI v procesu (ne)sprejemanja tujk. Ko bo športni novinar dejal, da je na primer naslednji teden turnir Australia open (namesto Odprt turnir Avstralije), bo občinstvo besedo 'open' lahko uporabljalo tudi v zasebni rabi, bodisi zato, ker ne opazijo novinarjeve napake, bodisi zato, ker sami raje uporabljajo tujke, ali pa preprosto zato, ker ne vedo, kaj pomeni beseda 'open'.

Tudi Matjaž Kmecl (1993: 232) kritizira predvsem mlade novinarje, češ da so prepričani, da je »ljubezen nadjezikovna« takrat, ko uporabljajo tuje besede. Mediji imajo največji vpliv na splošno rabo jezika.

Glede na definicijo športnega komentarja, ki smo jo podali v 4. poglavju, športni komentator (reporter) lahko uporablja žargonizme vendar le za doseganje stilnega učinka.

Seveda pa so tudi novinarji, ki so jezikovno kultivirani. Omenili smo že Stanka Ureka. Pa tudi v zadnjih letih se športni novinarji (predvsem tisti, ki delajo v državnih množičnih občilih) trudijo uporabljati manj tujk in citatnih izrazov (vsaj tistih, ki še niso dodobra zasidrane v slovenščini). Primer je že omenjeni turnir v Wimbeldonu (julij, 2002), ki ga je komentiral Miha Žibrat. Še pred leti smo na primer med vsakim teniškim dvobojem slišali besede, kot je 'break', sedaj je komentator (skoraj) dosledno uporabljal besedno zvezo 'vzem servisa nasprotniku'.

Po mnenju športnega novinarja in komentatorja TVS, Tomaža Lajevca (2002), se vseh tujk ne da posloveniti, oziroma *»bi se slišale neumno in čudno, če bi namesto njih uporabili slovenski izraz, ali še hujše, če bi jih nadomestili z opisno besedno zvezo«*. Čeprav sodeluje z lektorji na TVS, pa poudarja, da tudi oni včasih enostavno ne vedo, kaj v določenih primerih storiti.

Lektorica na TVS pravi (2002):

»O napakah, ki se pojavljajo v neposrednih športnih prenosih oz. reportažah, se pogovorimo na sestankih. Seveda imamo veliko težav predvsem s starejšimi novinarji, ki v številnih primerih ne upoštevajo naših opozoril. Največkrat nanje pozabijo ali pa jih kar preslišijo. Zelo se trudimo, da tujke nadomeščamo z ustreznimi slovenskimi izrazi. Nikakor pa ne delamo tega na silo. O tem se posvetujemo tudi z uredniki.«

Po besedah Silva Kristana v Književnih listih (1997: 14) ima »trojica« novinar, lektor (jezikoslovec) ter poznavalec iz športne zvrsti idealno priložnost, da poišče domače izraze. »In če bi lektor in novinarski mentor nato še poskrbela, da bi se domače ustreznice dosledno uporabljale v medijih, bi se najbrž hitro prijele« (prav tam). Sicer pa avtor tega članka ne omenja samo te trojice. Veliko vlogo v tem procesu pripisuje tudi najvišji pedagoški in raziskovalni instituciji v državi, Fakulteti za šport, ki »nima ustrezne terminološke komisije« (prav tam). Športni novinarji bi se morali vedno, ko k nam pride nov šport (kot je bilo npr. deskanje na snegu), nemudoma posvetovati z lektorji in športnimi strokovnjaki ter skupaj z njimi skušati ugotoviti ustrezne slovenske izraze. Po vseh kriterijih, ki smo jih in jih še bomo omenili (glej 3.2. in 6. poglavje).

6. TENIS

6.1 ZGODOVINA IN RAZVOJ TENISA

Tenis je igra dvojic ali posameznikov, pri kateri igralci z loparjem izmenjaje odbijajo žogo prek mreže v nasprotnikovo polje, potem ko se je žoga dotaknila tal igrišča, lahko pa tudi neposredno v njenem letu (to je pred odskokom, udarec voley) (Kugonić, 1990: 2).

O izvoru te igre, predvsem pa o njenem razvoju na Slovenskem, pišeta Metod in Andrej Klemenc (1997).

Izvor te zelo dinamične igre sega že v prazgodovino. Podobno igro so že pred dvema tisočletjema igrali Rimljani²². Skozi stoletja se je širila po Evropi: v 11. stoletju so jo igrali v Italiji (gioco del pallone), od tod se je preselila v Španijo (juego de pelota), v 14. stoletju se je v Franciji razvilo igranje z dlanjo (jeu de paume), v 15. stoletju so igro igrali že z »nekakim krpljam podobnim loparjem« (120), šele leta 1540. so jih zamenjali loparji.

V 17. stoletju so začeli graditi »žogarne« (pokrita igrišča). Igrišča je najprej ločevala črta, nato mreža. V srednjem veku se je začela širiti v Srednjo Evropo in prišla med angleške plemiče.

Angleži so igro iz pokritih igrišč preselili na trate, vendar so morali (s pomočjo Nemcev) izdelati žoge, ki so bolj odskakovale od tal. To jim je uspelo leta 1850 (iz sintetičnega kavčuka) (22). Tako se je začel moderni tenis.

Igra je postala v Veliki Britaniji priljubljena predvsem v angleškem zgornjem razredu. Temu sta pripomogla dva angleška časnika: Court Journal in Army&Navy Gazzete. V letu 1874 se je tenis pojavil na celini in v Ameriki, nato pa še v Rusiji, v Indiji in na Kitajskem (prav tam).

6.2 RAZVOJ TENISA V SLOVENIJI

Kot smo razbrali iz zgornjega poglavja, je tenis postal moderen tudi zato, ker so o njem veliko pisali britanski časopisi. Predvsem se je v tistih časih znašel na straneh 'rumenega' tiska (32).

²² Imenovala se je *trigon* (19).

Tudi v Sloveniji je glavno vlogo pri spoznavanju tenisa igral medij: televizija. V sedemdesetih je televizija prišla v skoraj vse domove, »ki je s prenosi srečanj jugoslovanske reprezentance ter prenosi zaključkov turnirjev v Wimbledonu in Roland Garossu veliko prispevala k popularizaciji tega športa /.../ /T/enis /se je / spremenil v področje medijske pop kulture« (87).

Sicer pa začetki tenisa na Slovenskem segajo že po letu 1876, ko je ta igra prišla v Avstro-Ogrsko (najbolj pa se je razvila na Češkem). Številni otroci premožnih družin so tja odšli študirat in tako so se že tam seznanili s tenisom.

»Okoli leta 1880 naj bi tenis že igrali v vojašnicah v Mariboru in Ljubljani /.../ Ob prelomu stoletja so bila teniška igrišča že tudi ob vseh boljših hotelih v »mondenih« središčih, za katere so takrat veljali Bled, Portorož in Rogaška Slatina« (48–49).

Prvi Slovenec, ki je zgradil teniško igriče je bil Ivan Tavčar leta 1897, prvi slovenski teniški klub pa je bil ustanovljen v Celju leta 1899 (52–53).

Avtorja nadaljujeta (87–59), da dandanes lahko tenis igra vsak. Teniški vzorniki preko televizijskih ekranov vplivajo na mlade, ki tenis igrajo v različnih teniških klubih po vsej Sloveniji. V sedemdesetih letih je bila ikona slovenskega tenisa Mima Jauševac, danes so to mladi igralci, ki se še uveljavljajo.

Po številu igrišč na prebivalca smo med prvimi na svetu. Vsakoletno tudi prirejamo Odprto prvenstvo Slovenije. Leta 1991 smo na novo ustanovili Teniško zvezo Slovenije in se naslednje leto vključili v Mednarodno teniško federacijo ITF.

7. ANGLIZMI V TENISU: TUJKE V ŠPORTNIH PRISPEVKIH

7.1 TENIŠKO IZRAZJE

Teniško izrazje v večini izhaja iz angleškega jezika. Nekateri izrazi so takoj, ko so vstopili v slovenščino, dobili ustrezen prevod, nekateri so kar nekaj časa (in kot bomo videli v analizi, so še vedno v tej obliki) obstajali v izvorni obliki, tako v izgovorjavi kot pisavi.

Nekateri (tuji) izrazi so skupni tudi drugim športom, npr. *avt* (v izvorni obliki: *out*) in so v našem jeziku prisotne že tako dolgo, da jih pišemo po slovensko in so tudi sprejete v SSKJ, ali pa so celo mednarodno sprejete (npr. *servis*).

Poglejmo si nekaj osnovnih izrazov iz teniške igre:²³

set oz. niz (sklop posameznih iger); *gem ali igra* (del niza); *servis* (začetni udarec v igri); *net* (žoga se dotakne mreže, na kratko: mreža); *volej* (udarec, s katerim udarimo žogo, še predno pade na tla); *return* (povratni udarec); *tie-break* (podaljšana igra po izenačenju 6:6, 7:7 ali 8:8); *linijski sodnik* (stranski sodnik); *as* (*servis*, ko nasprotnik ne more uloviti žogice); *timing* (pravilno zaporedje faz udarca); *forehand* (prednji udarec); *backhand* (zadnji udarec); *lob* (udarec, pri katerem žogica leti čez igralca, ki je pri mreži); *smash* (servisu podoben tolčen udarec od zgoraj navzdol, težko ubranjiv); *spin* (udarec, pri katerem žogica dobi nasprotno vrtenje); *grand slam* (zmaga po štirih turnirjih za grand slam oz. veliki pokal); *Great Cup* (veliki pokal) (Bergant, 1972: 124–129).

Sklepamo, da si športne prispevke ogleda veliko ljudi in večina je morda seznanjena z vsemi, tudi tujimi tenišskimi izrazi, po drugi strani pa nastopi težava, da ljudje, ki na primer prvič spremljajo določene športne prenose (tu imamo v mislih predvsem otroke), teh izrazov ne poznajo in bi bilo bolje, ko bi jih povedali v slovenski obliki. Ravno zato bomo v nadaljevanju pregledali prispevke s prenosa teniškega turnirja in besede analizirali.

²³ Vsi ti izrazi bodo analizirani v nadaljevanju in morda na tem mestu še niso ustrezno prevedeni ali zamenjani s slovenskimi izrazi.

7.2 METODA ANALIZE

Preden bomo analizirali prispevke športnih novinarjev ob prenosu teniškega turnirja v Wimbeldonu (2002), opredelimo problem: v športnem novinarstvu, natančneje v tenisu, novinarji uporabljajo anglizme, ki jih je v tem športu veliko zato, ker je tenis v naše kraje prišel iz Anglije. Naša hipoteza se glasi, da tujke iz jezika športnih novinarjev komentatorjev tenisa izginjajo.

Za analizo smo si izbrali prispevke novinarja Mihe Žibrata s TVS,²⁴ in novinarja Dela Grega Šketa, oba sta namreč spremljala omenjeni turnir. Prispevke iz neposrednih prenosov TVS smo primerjali s tistimi v Delu, zapisanimi naslednji dan. Primerjali bomo jezik novinarja v tem (tiskanem) mediju in ugotavljali, kakšna je vloga lektorja (lektorjev) v obeh hišah in ali jo korektno opravlja(jo).

Vsako tujko ali citatno besedo smo posebej analizirali s pomočjo raznih slovarjev in priročnikov, ki so navedeni v literaturi. Za mnjenje smo prosili tudi lektorico TVS. Njene predloge, ki smo jih prejeli po elektronski pošti, smo včasih navedli pod črto samo zato, ker nekateri niso bili primerni in zadovoljivi.

Omenjali bomo torej angleške tujke, ki so bile izrečene, in tiste slovenske besede, ki so že prevzete. Pogledali bomo, ali so te besede zadovoljive in pravilno rabljene. Kot smo že pisali, je pomembno, da novinar (v našem primeru športni komentator) uporablja publicistični jezik, saj so njegovi prispevki namenjeni širši množici. V publicističnem jeziku pa naj bi uporabljali čim manj tujk in strokovnih izrazov.

7.3 ANALIZA PRISPEVKOV

Najprej navedimo osnovna načela izrazoslovja, kot jih navaja tudi Kalin Gobova (2001d, 120). V pomoč nam bodo pri obravnavi športnih prispevkov v nadaljevanju.

1. *zahteva po enournosti strokovnega izraza (znotraj te zahteve deluje zahteva po ujemanju med pojmovnim svetom in poimenovalnim sistemom stroke);*

²⁴ Televizijske prispevke smo si ogledali v neposrednem prenosu ali v posnetku, nekatere smo zabeležili tudi na trak videokasete za natančnejšo analizo. Zaradi ponavljanja tujk v komentiranju vseh dvobojev, bomo omenili le tiste med 4. 7. in 6. 7. 2002.

2. po **knjižnosti** (podrejanje pravilom knjižnega jezika);
3. po **čustveni nezaznamovalnosti** (neekspresivnosti);
4. po **kratkosti** strokovnega izraza (pri čemer je zaželen enobesednost, vendar je ni mogoče vedno uresničiti);
5. zahteva po **ustaljenosti** termina (Mathesiusovo načelo prožne ustaljenosti), saj je v izrazoslovju pomembnejša ustaljenost. Termini se spreminjajo redko in po temeljitem premisleku.

7.3.1 ANGLIZMI V ŠPORTNEM KOMENTIRANJU – PRIMER: KOMENTIRANJE TENIŠKEGA TURNIRJA IZ WIMBELDONA (TVS, julij, 2002) V PRIMERJAVI Z DELOVIMI ČLANKI

V praktičnem delu te naloge bomo skušali dognati, kakšna je raven jezika slovenskih športnih novinarjev komentatorjev na Televiziji Slovenija, ali uporabljajo strokovno ali žargonsko izrazje (so to čiste tujke, prevzete ali poslovenjene besede?). Preverili bomo tudi, koliko tujk uporabljajo.

7.3.1.1 OSMINA FINALA (DVOJICE): Srebotnik in Bryan - Bryan in Hube, 7. 7. 2002

- Športni komentator Žibrat je v temu dvoboju dvojic navedel kar nekaj tujk. Začnimo z besedo *partner*.²⁵ Zanimivo je, da omenjena beseda v nemškem jeziku pomeni *nasprotnik* (*der Partner*), kar pa v igri dvojic ne velja. Partner oz. soigralec (sotekmovalec; tudi to besedo je uporabil Žibrat), ki je s stališča jezikovne kulture ustreznejša beseda, pomeni igralca, ki igra skupaj z drugim igralcem proti nasprotnikoma.

- Povsem razumljivo je, da je novinar uporabljal besedi *servis* in *server*. Namesto nje je večkrat uporabil tudi slovensko besedno zvezo *začetni udarec*. Po SSKJ je *servis* *udarec, podaja žoge, s katerim se začne igra ali del igre; začetni udarec*.

Beseda *servis* pomeni prvi (nov) udarec tistega, ki je na vrsti po prejšnji odigrani točki. Zadnje čase se uveljavlja besedna zveza *začetni udarec*, ki je sicer opisna in pove, da gre za prvi udarec. Ne pove pa, kateri igralec udari žogo. Lahko bi jo nadomestili tudi z besedno zvezo *prva podaja*, vendar bi bila še vedno pomanjkljiva oz. bi pomenila skoraj isto.

²⁵ Po Verbincu je ta beseda angleškega izvora.

Ker pa je *server* (osebek) *napadalec*, ki *servira* (torej beseda *napadalec* sama po sebi pove, da je to tisti igralec, ki napada rezultat), bi lahko besedo *servis* zamenjali z besedno zvezo *napadalni udarec*, da bi se izognili dvomljivosti.

Zopet je treba pretehtati, ali je beseda *servis* pri nas že dolgo ustaljena. Ugotovimo, da je že prilagojena slovenščini. Sprejeta je tudi mednarodno in je to strokovni izraz. Take izraze športni novinarji lahko uporabljajo.

- Zanimiva je raba besedne zveze *odvzem servisa*. Prejšnja leta so skoraj brez izjem govorili *break* (kar pomeni natančno to, tj. odvzem servisa). Ker pa se v slovenski različici besede *break* zopet pojavi *servis*, se vprašamo: ali je možno reči *odvzem začetnega (napadalnega) udarca*? Po načelu kratkosti bi bilo bolje, če bi se temu izogibali in obdržali sintagmo *odvzem servisa*, saj je konec koncev sama beseda *servis* že ustaljena v našem jeziku.

Žibrat je izmenično uporabljal besedo *break* in zvezo *odvzem servisa*. Menimo, da bi bilo veliko bolje, če bi dosledno uporabljal samo slovensko različico.

- Kmalu na začetku je komentator uporabil besedi *backhand* (bekend) in *forehand* (forhend). Igralci tenisa (laični in poklicni) in športni novinarji so tu storili začetno napako. Ko se je teniška igra pri nas bolj uveljavila, bi morali strokovnjaki s teniškega področja nemudoma predlagati novo, slovensko besedo, ali se o tem posvetovati z jezikoslovci, lektorji, prevajalci. Dilema je, ali besedi sedaj prevesti ali ne, saj sta dobro zasidrani v teniškem jeziku.

Gre za dva udarca, prvi je »*udarec z leve strani (če smo desničarji)*« (Klemenc 1984, 99), drugi pa »*udarec z desne strani*«, pri katerem je *dlan (...) odprta proti mreži*« (prav tam). Beseda *back* pomeni *zadaj*, *hand* pa *roka*. Nemci ta udarec poimenujejo *Rückhandschlag* (zadaj, udarec z roko). Voduškova (2000, 32) iz teh dveh nemških besed ponudijo slovensko – *zadnjeročnik* oz. *zadnji udarec*. Slednja bi glede na slovenski jezikovni sestav tudi bolj ustrezala (s tem se strinja tudi avtorica). Vendar pa tu zopet nastopi vprašanje, kako pozni smo. Kot piše Kristan (2000, 48), je treba vedeti: ko se enkrat sprijaznimo s tujo besedo, jo je po dolgem času težko oblikovati po slovensko. Ko si oblikujemo »miselno podobo« določenega pojma, izraženega s tujko, si kasneje ne moremo zamisliti slovenskega izraza. Tako pa je naš jezik opeharjen za nove besede. Tudi novinarji se zato jezijo na lektorje, v istem članku opozarja Kristan, saj menijo, da se ti po nepotrebnem vmešavajo v njihovo stroko in »učni jezik«.

Po »posvetu« z lektorico RTV Slovenije (Nuša Drinovec: 2002) bi izraz *backhand* »prevedli« v slovenščino kot *udarec backand*, kar se nam zdi popolnoma nesprejemljivo in nesmiselno. Glede na načelo kratkosti, je sicer besedna zveza daljša od tuje *backhand*. Vendar bi tudi to lahko zagovarjali, saj nam beseda *udarec* pravzaprav pove, da to *backhand* je. Težava nastopi, ko lektorica predlaga izvorni zapis besede. Glede na to, da smo zares že pozni in da se obe besedi uporabljata od samega začetka, se izraz mora zapisati (vsaj) po izgovorjavi: bekend.

Ravno tako je težava nastopila pri besedi *forehand* (nemško *Vorhandschlag*, *Vor* pomeni *pred*, *Hands* *schlag* pa *udarec z roko*). Vodušková (2000: 32) ponuja slovensko besedo *prednjeročnik* oz. *prednji udarec*. Slednja se ji zdi bolj primerna.

Tomaž Lajevce (2002) pravi, da je ravno ti dve besedi najtežje prevesti in da so skupaj z lektorji TVS že skušali predlagati slovenska izraza opisne narave, torej bi za najboljšo prevodno ustreznico rabili več kot eno besedo.²⁶ Pa tudi če bi prevajali z besednima zvezama *sprednji* oz. *zadnji udarec*, meni, da ne bi bili primerni.

Torej si lahko pritrdimo, da sta besedi *bekend* in *forhend* zamudili proces nadomeščanja in sta poslovenjeni glede na izgovor. Ker ju v našem jeziku že dolgo uporabljamo, ju lahko pišemo fonetično. Tudi Sršen (1992: 14) predlaga, da izraza ostaneta zapisana fonetično: bekend oz. forhend, po primeru Coca – cola → kokakola. Vseeno pa bi glede na terminološki dogovor med strokami in jezikoslovci še vedno ti tujki lahko nadomestili, npr. z besednima zvezama *predni* oz. *zadnji udarec*, kot ju ponuja Vodušková (2000: 35).

- Besedo *out* (avt) je Žibrat spretno zamenjeval z besednima zvezama *predolga žoga* in *žoga izven igrišča*. Čeprav sta to besedni zvezi in ne le ena beseda, kot bi bilo po pravilu kratkosti bolje, se strinjamo, da sta ustrezni. Nemci so besedo *out* prevzeli in jo tudi pišejo v angleškem izvirniku. V tem primeru nam zato nemški izraz nič ne koristi, saj iščemo domačo ustreznico. Ne strinjamo pa se tudi, da bi tudi mi besedo *avt* pisali po nemškem zgledu. Torej je bolje, če besedo pišemo po izgovorjavi.

Žibrat je kar nekajkrat uporabil tudi tujko *avt* (tako jo tudi pišemo po slovensko) (npr. žoga je zgrešila *avt*). Ker je ta beseda že dolgo prisotna tudi v drugih športih (nogomet, odbojka itd.), jo Slovenci dobro poznamo. Pišemo jo že po domače, vendar se je pojavila tudi

²⁶ Kljub trditvam Lajevca, pa nam je omenjena lektorica (2002) ponudila še eno »izvirno« in »povsem slovensko« besedno zvezo *udarec forehand*. Ne samo, da to nasprotuje 2. načelu – načelu po knjižnosti, nasprotuje tudi 4. načelu, - načelu kratkosti strokovnega izraza (čeprav bi to, zadnje načelo, lahko spregledali). Če bi besedno zvezo predlagala v slovenščini (za kar smo jo tudi prosili), bi se tako lahko sklicevala na 5. načelo – načelo po ustaljenosti termina. Nedopustno je, da se lektor državne televizije drži enega načela (če zanj sploh ve), ostale pa krši. Poleg tega je besedo (zopet) zapisala v izvirnem zapisu.

ustrezna slovenska besedna zveza. Lahko bi rekli, da je izraz *avt* žargonski in ne strokovni. Če torej razmislimo in rečemo, da gledalci, ki spremljajo teniške turnirje, tenis dobro poznajo, potem so seznanjeni tudi z žargoni iz tega športa. V tem pogledu je raba žargonov upravičena. Prav tako je beseda *avt* mednarodno priznana in sprejeta tudi v SSKJ.

Kaj storiti? Menimo, da je vseeno slovenska besedna zveza *predolga žoga* (ki je zaradi načela kratkosti strokovnega izraza boljša kot *žoga izven igrišča*) boljša, raba pa je lahko tudi izmenična, saj ne gre za strokovna besedila, ki bi morala upoštevati terminološko zahtevo po enoumnosti.

- Beseda *konkurenca* pomeni *tekmovanje za isti smoter med več osebami (ST)*. Vendar pa ima ta beseda v tenisu (in tudi v nekaterih drugih športih) še podpomen: igrati v članski konkurenci pomeni igrati med igralci iste zmogljivosti. V SSKJ definirajo ta izraz kot *akcija, pri kateri se ugotavlja kvaliteta koga v razmerju do drugega, tekma: bil je izločen iz konkurence / zmagal je v konkurenci za naslov prvaka / tekmujejo v članski, ekipni, mladinski konkurenci pri kateri se za tekmovanje določi član, ekipa, mladinec*.

Konkurent je torej tekmeč, konkurenca pa skupina ljudi, tekmecev. Nemci uporabljajo kar besedo *der Konkurrent*, angl. *concurrency* pa pomeni *hkrati, sodelovanje, torej hkrati sodelovati*.

Lahko bi besedo *konkurenca*, ki sicer prvotno izhaja iz latinščine (ES), prevedli v *sodelujoče na turnirju* (npr. naša Tina Pisnik je med sodelujočimi ali najboljšimi sodelujočimi na turnirju). Beseda *sodelovati* se uporablja tudi v drugih športih, npr. *sodelovati na Olimpijskih igrah*, vendar pa je ponujena besedna zveza *predolga* in zopet se lahko sklicujemo na načelo kratkosti. Poleg tega je beseda v slovenščini in športu prisotna dolgo.

- Komentator Žibrat je nadalje uporabil tudi besedno zvezo *Turnir za Grand Slam*. S tem se ne strinjamo, saj obstaja popolnoma lepa slovenska besedna zveza *turnir za veliko nagrado*. Tu velja tudi pravopisno načelo, da se pri večbesednih stvarnih lastnih imenih občnoimenske sestavine običajno prevajajo.

Enaka težava nastopi pri besedni zvezi *Great Cup* (npr. *Davis Cup*), ki je angleška različica francoske zveze *veliki pokal*.²⁷ Čeprav je ponujena slovenska besedna zveza *dolga*, pa je boljša kot angleška ali francoska, saj sta tudi ti dve sestavljeni iz dveh besed. Poleg tega pa v jeziku ne moremo vedno vsakega pomena izraziti z eno besedo.

²⁷ V večernih poročilih na TVS, 25. 1. 2003, pa je Tomaž Lajevce nespretno uporabil besedno zvezo *veliki slam* – nenavadno za slovensko uho in nesprejemljivo.

- Tudi sama beseda *turnir* je tujega izvora. Izhaja iz nemščine, tako da se ji na tem mestu ne bomo posvetili. Omenimo le, da je prevzeta, kar pomeni, da jo pišemo po slovenski izgovorjavi in bi jo bilo zaradi njene ustaljenosti tudi nesmiselno zamenjati.

- Beseda *smash* ni upravičljiva in je na državni televiziji ne bi smeli uporabljati. Beseda, zapisana po slovenski izgovorjavi, torej po izgovorjavi *smeš* (včasih zasledimo tudi izraz *smeč*, ki je še manj upravičljiva), se težko uvrsti v slovenski jezikovni sistem. Kakšen bi bil pridevnik te besede? Smešen/smešni/smešovski? Prva dva predloga nosita v slovenščini tako ali tako drug pomen, medtem ko je zadnji še bolj neumesten kot sam samostalni.

Smash pomeni *udarec iznad glave* (Klemenc, 1987: 105) oz. *močni udarec*. Angleški slovar nam ponuja prevod: močan udarec (s pestjo) oz. ostro suniti žogo, nemški pa *Schmetterball*. *Smetter* (*smettern*), ki pomeni *treščiti*, *das Ball* pa *žoga*. Z loparjem močno zabijemo žogo, ko se odzovemo na nasprotnikov lok, tako da postane ta žoga nasprotniku nedosegljiva. Voduškova (2000: 35) ponuja prevodno ustreznico *zabita žogica*, kar bi bil neposreden prevod iz nemščine. Ponujeni izraz je posrečen (besedno zvezo lahko primerjajmo z zvezo *zabit žebelj* in *žebelj je zabit v steno*).

Poleg tega pa ponujamo še en argument: v športu je pridevnik *zabit* že v rabi, vendar (kot to piše tudi v SSKJ) le v primeru *zabiti žogo v gol*, torej močno brcniti, zato bi lahko uporabili namesto sintagme *zabita žogica* opisno zvezo *močn/ostro zabiti/udariti žogico* (npr. Srebotnikova je močno zabila žogico).

- Zelo pogost izraz pri tenisu je *as* oz. v izvorni obliki napisano *ace* (izvira iz angleščine in pomeni tako dobro izveden servis, da ga nasprotnik ne uspe vrniti (Bergant 1972: 394). *Ace* po angleško pomen *nedotaknjen, odličen*. Angleška fraza *within an ace of* pa pomeni *za las, skoraj*. Torej je *as* za las nedotaknjena žoga.

Ker je beseda v našem jeziku prisotna že dolgo, smo jo tudi zapisali po domače. Vendar pa Slovenci poznamo to besedo tudi iz drugih področij, npr. v kartah, ali pa tudi v ostalih športih, ko poimenujemo vrhunskega in odličnega športnika. Ta beseda v slovenščini torej tudi pomeni *odličen, odlično*, kar pa velja tudi za omenjeni teniški servis. Torej ta izraz lahko in z razlogom uporabljamo kot poslovenjeno besedo.

- Pohvalno je, da so na TVS nadomestili angleški *return* sz zvezo *povratni udarec*, torej *odgovor na nasprotnikov udarec ali servis*. Komentator je dosledno uporabljal to besedno zvezo tudi v tem dvoboju.

- Prav tako veljajo zgornje pohvale za izraz *igra*, ki je (končno) nadomestila besedo *gem* (iz angl. *game*), ki pomeni *igra, del seta, ki se sestoji iz najmanj 4 točk (points)*» (Klemenc, 1984: 105). Tudi Sršen (1992: 50) je predlagal besedo *igra*.

- Ker pa beseda *set* pomeni tudi igro, tj. »*igra na najmanj 6 dobljenih gemov*« (prav tam), so jo nadomestili z besedo *niz*, ki sama po sebi pove, da je skupek iger (gemov). Žibrat je dosledno uporabljal ponujen slovenski prevod, *niz*. V SSKJ definirajo besedo *niz* kot »*del nekaterih iger z žogo, v katerem zmaga tista stran, ki prva osvoji določeno število točk in dve več kot nasprotnik: dobiti, izgubiti niz; prvi niz / vodil je v vseh nizih*«. Tudi Sršen (1992: 115) besedo *set* zamenjuje z *niz*.

- Tuj izraz *volley* (voléj) pomeni »*udarec, s katerim udarimo žogo prej, preden pade na zemljo*« (Klemenc, 1984: 106). Komentator ga je kar nekajkrat uporabil. Takoj se zopet postavijo vprašanja: ali obstaja slovenski izraz, ali ga novinar pozna, ali je beseda *volley* že prevzeta?

Zopet si bomo pomagali z nemškim izrazom, in sicer je to *Flugball*. *Fliegen* pomeni *leteti*, *der Ball* pa *žoga*. Če bi neposredno prevajali iz nemščine, bi dobili besedno zvezo *leteča žogica* (Vodušek, 2000: 33), torej je to žogica, ki leti in se ne dotakne tal. Vendar pa je ta besedna zveza v slovenščini zgrešila pomen, saj je v tenisu nemalokatera žogica leteča. Voduškova predlaga sintagmo *neposredni udarec*.

Vprašamo se, ali ni prepozno za ta predlog in kaj ko bi besedo *volej* označili kot žargonsko in bi jo, po zgledu avt, prevzeli? Predlog Voduškove bi bil ustrezen in tudi po terminološkem dogovoru lahko besedo poslovenimo, ne glede na to, koliko časa je tuja različica že v našem jeziku. Po drugi strani pa se spomnimo na 5. načelo – načelo po ustaljenosti. Po tem načelu bi besedo *volej*, ki je v slovenščini že dolgo prisotna, lahko pustili nespremenjeno oziroma bi jo pisali po izgovoru. To predlaga tudi Drinčeva (2002).

7.3.1.2 DELO, 4. 7. 2002, str. 14

V tem članku avtor Gregor Šket namenja zelo malo besed prav dotičnemu dvoboju omenjenih dvojic v osmini finala. Zanimivo pa je, koliko tujk uporablja ta novinar. Zavedati se je namreč treba, da je razlika med neposrednim komentiranjem na televiziji (ali radiju) in pisanjem v časopisu, velika. Komentator namreč govori neposredno in tisti trenutek z njim ni nobenega lektorja (čeprav naj bi bila njegova naloga, da komentatorja opozori na njegove napakah po prenosu), medtem ko je časopisni novinar lahko v stiku z lektorjem vsak trenutek.

- Avtor članka »*Mills vedno bolj mrk*« prevečkrat in povsem brez potrebe piše o *centre court-u* (tudi beseda *centre* je napisana v tuji obliki). Zakaj si pisec ni domislil, da bi namesto tega popolnega anglizma uporabil preprosto in lepo domačo zvezo *osrednje igrišče*? Je morda mislil, da je pravilna njegova različica? Očitno se o tem ni pozanimal pri lektorju, ali ga to tudi ni motilo, ko je članek pregledoval (če ga je).

- V istem stavku piše: »*Francozinja je po finalu z **Odprtega prvenstva Avstralije 1999** na turnirju za **grand slam** končno spet dosegla vidnejši rezultat: »**Finale Australian opna**²⁸ je morda prišel prekmalu, saj takrat še nisem bila dovolj izkušena /.../«*

Torej je dvakrat uporabil isto zvezo, vendar prvič v slovenščini, drugič v angleščini. Je morda drugič uporabil angleško besedno zvezo (*Australian opna* in jo je tudi sklanjal po slovensko, kar je nedopustno) zato, ker je bila to izjava igralke? To je popolnoma nelogična utemeljitev, kajti potem bi lahko bila celotna izjava v francoščini (ali v angleščini, če je odgovarjala v angleščini), saj je Amerlie Mauresmo Francozinja. Vemo pa, da obstaja pravilo, da morajo biti tuji prispevki ali izjave (vsaj v državnih medijih) prevedeni v slovenščino. V istem stavku je omenjen tudi *grand slam*. To sintagmo pa smo že analizirali.

- Nadalje v istem članku preberemo izjavo Venus Williams: »*/.../ Rekel je, da je prišel opraviti dopinški test /.../«* Doping je beseda, ki jo zadnje čase slišimo skoraj vsak dan. V Angleško-slovenskem slovarju ni gesla *dopying*, samo *dopy*, kar pomeni *omamljen*. V SSKJ si je ta tujka že zasedla mesto (zapisana je po izgovorjavi): »*sredstvo, ki preko mere povečuje telesno dejavnost, zmogljivost: jemati doping pred tekmami; uporaba dopinga je*

²⁸ To besedno zvezo uporabljajo tudi na RTV Slovenije, npr. 30. 8. 2002 (osrednji TV dnevnik): *US open – odprto državno prvenstvo Amerike*. V tem primeru je novinar prevedel besedno zvezo, kar je tudi možna rešitev, saj je *US open* konec koncev uradni naslov turnirja.

prepovedana // uporabljanje, uživanje tega sredstva: tekmovalko so izključili zaradi dopinga / ukvarjati se z dopingom».

Ta beseda je strokovna, saj se uporablja tako v medicinski kot v športni stroki. Glede na terminološki dogovor, se uporablja besedna zveza *prepovedano poživilo*, torej bi *dopinški test* lahko preimenovali v *postopek za odkrivanje prepovedanega poživila v krvi*. Glede na načelo kratkosti je ta besedna zveza predolga, a vendar bralcu, gledalcu natančno pove, za kakšen »test« gre. Beseda *doping* s končnico *-ing* zveni našemu ušesu tuje. Strokovnjaki bi se morali posvetiti tudi tej zvezi, *dopinški test* (tudi *test* je angleškega izvora, vendar je mednarodno priznan strokovni termin), saj se tu kar naenkrat pojavita dve končnici, ki skupaj zagotovo ne sodita: angleška *-ing* in slovenska končnica *-ški*, in ne samo izrazu *doping*.

7.3.1.3 ČETRTRFINALE (MOŠKI POSAMEZNO): Hewitt : Schalken, 4. 7. 2002

- V tem dvoboju so omenjene tujke in poslovenjene besede enake kot v obravnavanem prenosu, zato jih ne bomo analizirali. Pojavi pa se besedna zveza *podaljšana igra*, ki jo je komentator ustrezno uporabil za angleško *tie break*.

Gre za to, da tekmovalci po izenačenju (npr. 6:6) niz končajo po skrajšanem sistemu na sedem dobljenih točk z dvema točkama razlike (Lajevec: 2002). Kdor to igro osvoji, dobi niz. Dejansko gre za podaljšano igro in zato se s tem slovenskim prevodom strinjamo.

- Še vedno pa brez izjeme uporablja besedo *volley* (volej), npr. volej na mreži, *out* (avt) pa spet (vendar ne dosledno) zamenjuje s *predolgo žogo*, *servis* pa z *začetnim udarcem*, prav tako izmenično.

7.3.1.4 POLFINALE (ŽENSKE POSAMEZNO): V. Williams : Henin, 4. 7. 2002

V tem dvoboju komentator uporablja besedno zvezo *passing udarec*. To je glede na Angleško-slovenski slovar *bežen, površen; pass* pa (športno) podaja. Ali je to slaba, površna podaja, ali morda hitra podaja, udarec? V nobenem priročniku nismo zasledili tega (strokovnega ali žargonskega?) izraza. Potemtakem mora biti to novejši izraz. Zato ni smiselno, da se uporablja in izgovarja v angleščini, temveč je pravi čas, da se najde slovenska različica.²⁹

²⁹ Tudi tokrat Drinčeva (2002) ponudi besedno zvezo *passing udarec* (in ne *udarec passing*). Tudi napisla jo je z dvojnim -ss- kar je nesprejemljivo.

7.3.1.5 POLFINALE (ŽENSKE POSAMEZNO): S. Williams : Mauresmo, 4. 7. 2002

Poleg že omenjenih izrazov je poročevalec Žibrat v tem dvoboju uporabil še znano besedo *rekord* in manj znano *slice* (S tem /slajsom/ se je dobro rešila).

- Beseda *rekord* je k nam prišla preko nemščine iz angleščine in je prvotno pomenila zapisati. Pomenski razvoj je (ES) *pogojen z dejstvom, da se zabeležijo le vrhunski dosežki*. Ta beseda je v slovenščini že dolgo. Popolnoma smo jo prevzeli, zato bi jo bilo nesmiselno spreminjati.

- Težavna je beseda *slice*, tj. »rotirana žoga od zgoraj navzdol« (Klemenc, 1984: 105). Tomaž Lajevec (2002) je dejal, da so že sprejeli besedno zvezo *rotirana žoga*, torej bi jo moral poročevalec tudi uporabiti. Vendar pa nastopi težava, ko ugotovimo, da tudi beseda *spin* pomeni rotirana žogica, le da je ta rotirana od spodaj navzgor, torej obratno kot pri *sleice* -u. Bomo potem to zadnjo besedo ravno tako prevedli z *rotirano žogico*, ko pa je to geslo že uporabljeno, pa čeprav nerodno? O izrazu *spin* bomo še govorili (glej 5. 1. 8).

7.3.1.6 DELO, 5. 7. 2002, str. 8

- V tem članku avtor piše o vseh treh omenjenih dvobojih. Šket tokrat uporablja manj tujk. Začenja pa z opazno besedo *šov* (zapisana po slovensko) (*Šov sester Williams tudi v Wimbledonu*).

Beseda izhaja iz angleškega posamostaljenega glagola *show*, kar pomeni *predstava* (*to show* – pokazati). Zakaj je treba že v nadnaslovu zapisati to besedo? Ali ne bi bilo v redu, če bi avtor napisal *Predstava sester ...*? Seveda potem naslov ne bi pritegnil bralca, bi lahko bil prvi argument. Če je novinar mojster besede, lahko pritegne bralca tudi s slovenskim izrazjem.

V članku se zopet pojavijo besedne zveze *grand slam* (več kot enkrat) in *konkurenca*.

7.3.1.7 ČETRTOFINALE (ŽENSKE DVOJICE): Križan in Srebotnik : S. Williams in V. Williams, 5. 7. 2002; DELO, 6. 7. 2002, str. 13

- V obeh prispevkih se pojavljajo enake besede, kot smo jih že omenili. Žibrat je ponovno uporabljal izraze, kot so *volley*, *smash*, *rekord*, *as*, *forehand* itd., ter Šket v Delovem članku besedno zvezo *Centre court*. To je tudi edina angleška tujka, ki jo je avtor v tem članku zapisal.

7.3.1.8 DELO, 6. 7. 2002, str 11

V Šketovem članku zopet naletimo na besedno zvezo *Australian open* in nekaj »novih« tujk. Pojavi se zveza *absolutna konkurenca* (/.../ *David Nalbandian*, *ki v absolutni konkurenci še nikoli ni igral* /.../).

Beseda *absoluten* izhaja iz več jezikov, tudi iz angleščine, pomeni pa *dovršen*, *popoln*, *neodvisen*, *neomejen* (ES). Kaj pravzaprav absolutna konkurenca v športu pomeni? To je skupina najboljših športnikov v določenem športu. Se je torej ne bi dalo zamenjati z *najboljši*? Torej: *David Nalbandia*, *ki med najboljšimi še nikoli ni igral*. Ker smo besedno zvezo skrajšali v eno besedo, ta pa je slovenska, bi lahko ta prevod sprejeli tudi novinarji.

- V enem stavku se zopet pojavita dva anglicizma: »*Od oranžnega peska umazane nogavice, neskončno ponavljanje spin udarcev z osnovne linije* in /.../«

Spin udarec je »rotirana žoga od spodaj navzgor« (Klemenc 1994, 105), torej ravno obratno kot *slice udarec* (Lajevec: 2002). Tu nam prevodna ustreznica rotirana žoga (omenjena zgoraj) ne pomaga kaj dosti, kajti ne moremo reči *obratno rotirana žoga*, vsaj sliši se ne dobro.

To *spin* pomeni obrniti, vendar moramo poudariti, da se žoga vrti okoli svoje osi. Kot smo že omenili, v slovenščini že imamo besedno zvezo *rotirana žoga*. Torej si je treba izmisliti nov izraz ali pa se odločiti za lažjo pot in sprejeti to besedo v citatni obliki³⁰. Morda niti ne bi storili tako velike napake, saj je beseda *spin* po glasovnem sestavu našemu ušesu znana (npr. kamin, Rim, spim ...), medtem ko česa takega ne moremo storiti z besedo *slice* /slajs/.

³⁰ Drinčeva (2002) pravi, da nimamo slovenske ustreznice.

- Druga tuja beseda v omenjenem stavku pa je *linija*. Zadnja/sprednja/osnovna in stranska »linija« so v tenisu pogosti izrazi. Toda imamo slovenski izraz *črta*. Izraz linija sicer ni prevzet iz angleščine, temveč preko nemščine iz latinščine. Vendar pa je predvsem iz angleščine vplivala v zadnjem času in od tod tudi to prekomerno uporabljanje nepotrebne tujke.

7.3.1.9 DELO, 8. 7. 2002, str. 11

- Novinar Gregor Šket v tem članku namesto besedne zveze *Centre court* uporablja slovensko, *osrednje igrišče*, vendar pa na koncu članka preberemo: »Predstava na wimbeldonskem centre courtu ...«

Zopet piše o *Grand slam turnirju*, drugače pa je članek presenetljivo brez (angleških) tujk.

7.4 POVZETEK ANALIZE

Nekateri izrazi, ki se v tenisu najpogosteje uporabljajo v citatni ali polcitatni obliki, se dandanes nadomeščajo s slovenskimi ali pa so se slovenščini prilagodili vsaj v pisavi. Dejstvo pa je, da jih je še vedno veliko in jih še vedno lahko slišimo ali preberemo v medijih v popolnoma tuji obliki.

Pri pregledovanju TV-prenosov iz Wimbeldona ter časopisnih prispevkov iz Dela smo ugotovili, da novinarji uporabljajo manj tujk in citatnih besed, kot so jih nekoč. Se pa določene še vedno pojavljajo, tudi v prevzeti in citatni obliki. Posebno težavo povzročajo citatne besede, ki se z našim jezikovnim sistemom ne ujemajo. Po pregledu prenosov (oz. posnetkov) iz Wimbeldona smo ugotovili, da je komentator Miha Žibrat uporabljal veliko manj angleških tujk, kot so jih uporabljali njegovi kolegi zadnja leta. Nekatere je spretno zamenjal s slovenskimi izrazi. Vprašanje je, ali se angleške tujke, ki jih je Žibrat še uporabljal, da posloveniti ali pa vsaj prilagoditi po izgovoru, pregibanju in pisavi, ali pa smo morda za to že pozni. Za to (najlažjo) obliko prevzemanja smo prepričani, da je še čas, za prevod pa je morda že prepozno, saj je tenis v Sloveniji prisoten že dobro stoletje.

Zasledili pa smo nekatere besede, ki so se kljub dolgi rabi v tuji obliki ustalile v prevodni – slovenski ustreznici. Tudi novinarji so jih začeli uporabljati, žal nekatere še

nedosledno, toda te imajo, če bodo dosledno uporabljene, največjo možnost, da pridejo v splošno rabo.

Zadnjo skupino besed tujega izvora, ki smo jo našli v analizi prispevkov, so sposojenke, torej tiste, ki so popolnoma prilagojene slovenščini. Za te smo ugotovili, da bi bilo popolnoma nesmiselno iskati prevod ali nov izraz, saj so prilagojene zgradbi našega knjižnega jezika. Poleg tega so nekatere mednarodno sprejete. Če je izraz nedvoumen in pomensko natančnejši, kot bi bil poslovenjen (preveden), je glede na načelo sodobne jezikovne kulture bolj primeren.

Predvsem smo opazili, kako nedosledno novinarji uporabljajo slovenske izraze ter tujke oz. citatne besede. Celó v istem članku zasledimo rabo slovenskega zadovoljivega prevoda in angleško besedo (ali besedno zvezo), ki pomeni popolnoma isto. Na to bi jih morali opozoriti tudi lektorji in odgovorni uredniki (glede na omenjeni pogovor z lektorico TVS (2002) se stvari izboljšujejo).

Kot smo pisali že v prvem delu naloge, lektorji včasih ne želijo popravljati malomarnosti novinarjev, češ da so ti odgovorni za svoje delo in bi morali kljub naglici, na katero se radi sklicujejo, paziti na jezik. S tem se samo delno strinjamo. Lektorjeva naloga je, da opozori novinarja na določeno napako ali pa na določeno tujko, za katero obstaja domač izraz.

Ne smemo pa vedno kriviti le lektorjev in novinarjev. Stroka sama bi morala za področje, ki ga obravnava, skrbeti, glede na to, da je del znanstvenega področja (Kristan, 2000: 49).

Strokovnjaki (teniški igralci, trenerji, športni pedagogi) še vedno uporabljajo večino tujih izrazov³¹ (seveda so to skupine, ki v medsebojnem sporazumevju uporabljajo žargonizme in strokovne izraze), vendar pa morajo biti novinarji na tako izrazje pozorni in v svojih prispevkih uporabljati knjižni jezik, ki ga razume občinstvo, ne glede na to, koliko ljudi med občinstvom pozna zgoraj omenjeno izrazje.

Jezik za svoj razvoj potrebuje strokovno izrazje in znotraj tega so običajne tudi tujke. Športni komentar (glej 4. poglavje) dovoli uporabo žargonizmov v stilne namene. Lahko

³¹ To lahko opazimo vsakodnevno, ko prebiramo dnevno časopisje in ko gledamo oz. poslušamo radio in televizijo.

uporablja tudi ne »preozke« športne strokovne izraze³². Vsi novinarji morajo uporabljati knjižni jezik, v katerega žargonizmi ne sodijo, a se v poročevalstvu uporabljajo, kot da bi bili del knjižnega jezika. Dejstvo je, da če citatno besedo sprejmemo v jezik v izvorni obliki (pisava, izgovorjava), se ta slej ko prej začne uporabljati v poljudnoznanstvenem jeziku. Ne pozabimo, da imajo novinarji oz. mediji kot ustanove ter znotraj njih lektorji, prevajalci itd. tudi in predvsem nalogo poučevanja in pravilnega obveščanja ter izražanja. To vse velja tudi za tenis in športne novinarje, ki ga spremljajo in komentirajo za javnost.

³² Težava nastopi, ko gre za komentar kot novinarski žanr. Po Koširjevi (1988: 83) novinar »zapisuje subjektivni odnos do dogajanja, ni nevtralen opazovalec.« Tudi v teh žanrih bi novinarji morali paziti na knjižni jezik, pa čeprav gre za osebni stil pisanja. Ravno tako težavo (kar se tiče jezika) predstavljajo pogovorni žanri, npr. intervju, še posebno, če intervjujanca sprašujemo neposredno. Govorec bo verjetno uporabljal neknjižni jezik, medtem ko bi novinarji morali uporabljati knjižnega.

8. SKLEP

V športu se danes pojavlja veliko tujih izrazov. Nekatere smo že sprejeli, za druge ne najdemo slovenske besede. To velja predvsem za modernejšie in ekstremne športe, pri katerih domačih izrazov še nismo tvorili (npr. deskanje na snegu).

Športni novinarji delajo na tem področju enake napake kot tisti na političnem. Uporabljajo tuje izraze, pa čeprav obstajajo domače besede (npr. *play off* namesto *končnica*). Dejstvo pa je, da šport ni samo stvar Slovencev, večina športov je k nam prišla iz tujih dežel in zato je toliko težje nadomeščati **tujke** z domačimi besedami.

Največje jezikovne težave povzročajo športi, ki jih pri nas sploh ne gojimo (baseball, kriket, polo). Prevajalci imajo zato pri takih športih kar precej dela. Ker se je angleščina pri nas in drugod po svetu močno uveljavila, se angleški izrazi uporabljajo tudi v športu. Poleg tega pa tekmovanja ne potekajo samo v Sloveniji. Tekmovalci potujejo, pa tudi tuji športniki prihajajo k nam. Tuje izrazje se tako še bolj širi.

Ker je tujk vedno več (v zadnjih letih je k temu pripomogel tudi internet), se novinarji dostikrati zgovarjajo, da jim enostavno ne morejo slediti. Zato pa smo v tej nalogi opozorili tudi na vlogo lektorjev.

Nadalje smo ugotavljali, koliko je upravičeno uporabljati tuje izraze, saj je tujka včasih tudi strokovni oz. žargonski izraz. Stroka ima svoje žargonsko izrazje, ki pa ni nujno razumljivo ostalim ljudem. Torej ga športni novinarji ne bi smeli prekomerno uporabljati v svojih prispevkih. Skupaj z lektorji in poznavalci športnih zvrsti bi morali sodelovati pri nastajanaju novih – slovenskih – izrazov.

Obstaja terminološki dogovor, ki pravi, da stroka citatno besedo, ki je v jeziku prisotna že dolgo, lahko spremeni v domačo. Citatne besede se morajo našemu jeziku prilagoditi v pisavi in izgovorjavi.

Najvažnejšo vlogo pa naj bi vselej imel Urad za slovenski jezik (oziroma oddelek, ki bi se posvečal le terminologiji), ta skrbi za slovenščino s pomočjo ustrezne zakonodaje, ki bi jo morali še dopolniti in bolje upoštevati.

Na koncu smo pregledali televizijske in časopisne prispevke športnih novinarjev TVS in časnika Delo. Prispevki so se nanašali na teniški turnir v Wimbeldonu leta 2002. Ugotovili smo, da so športni komentatorji naredili korak naprej in da uporabljajo več prevodnih ustreznic kot pred leti, vendar pa so pri tem še vedno nedosledni.

Na žalost se lektorji na državni televiziji tudi ne potrudijo preveč, da bi novinarje poučili, kateri izrazi bi bili primernejši, saj sprejemajo izraze, kot sta *for(e)hand* in *ba(c)khand*, v skoraj popolno enaki obliki, le da tem pred omenjene izraze dodajo besedo »udarec«. No, gledalci in bralci vsaj vedo, da gre za udarec, toda kaj, ko gre pri tenisu vselej zanje.

V veliko pomoč bi bil v prvi vrsti nov terminološki slovar, seveda pa bi bil dovolj že sodelovanje med jezikoslovcem (lektorji), strokovnjakom in novinarjem. Slovenščina je kot strokovni jezik izredno pomembna in ne velja nepisano pravilo, da več ko je tujih izrazov, bolj strokovno so prispevki ali druga literatura napisani. Včasih se strokovnjaki le skrivajo za tujkami in sposojenkami. Vsak, kdor poklicno vstopi v svet javnih občil, bi moral obvladati slovenski knjižni jezik. Ta je namreč moral obvladati slovenski knjižni jezik. Ta je namreč osnovno orodje za delo v medijih.

Poleg tega pa si pred vdorom tujih prvin ne smemo zatiskati oči ter misliti, saj imamo strokovnjake, ki se s tem ukvarjajo, saj bodo oni tisti, ki bodo jezik ustrezno razvijali. V ta proces s(m)o vpleteni prav vsi in ne le trije omenjeni 'poznavalci' jezika. Tu s(m)o tudi uporabniki. Predvsem mlajše generacije bi morale angleške izraze sprejemati po načelu, da ima prednost ustrezna slovenska beseda.

SEZNAM UPORABLJENE IN NAVEDENE LITERATURE

1. Bergant Evgen (priretil) (1972): Leksikon športnih panog. Mladinska knjiga, Ljubljana.
2. Bergant Igor Evgen (1993): Športni program na televiziji – preimerjava med Avstrijo in Slovenijo. Diplomsko naloga. Ljubljana.
3. Brunc Stanko (1987): Mali slovenski pravopis. Založba obzorja Maribor, Maribor.
4. Cekin Irena in Nika Levstik (1997): Kaj znam za maturo: Slovenski jezik pregledno in nazorno. Zavod republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana.
5. Clare Michael, Bernardette Mohan, Joachin Weiß (1995): The oxford – Duden Pictorial German and English Dictionary. Oxford University Press, New York.
6. Dolinar Ksenija, Seta Knop (ur.) (1998): Leksikon Cankarjeve založbe. Cankarjeva založba, Ljubljana.
7. Drinovec Nuša: intervju. 26. avgusta, 2002.
8. Dular Janez, Janez Gradišnik, Marjeta Humar, Janez Jeromen, Zmaga Kumer, Janko Moder, Primož Simoniti, Janez Sršen, Jože Toporišič, Hieronim Žveglič (1994): »Slovenščina odrinjena na rob, angleščina vdira v nas.« V: Dolenjski list, št. 4 (27. 1. 1994), 15.
9. Gabrovšek Dušan (1996): »Prevajalstvo, slovarstvo in jezikoslovje: teorija ali praksa?« V: (Stanko Klinar, ur.): prispevki k tehniki prevajanja iz slovenščine v angleščino. Didakta, Radovljica, 9 – 12.
10. Grad Anton, Ružena Škerlj in Nada Vitrovič (1990): Veliko angleško-slovenski slovar. Državna založba Slovenije, Ljubljana.
11. Gradišnik Janez (1993): »Kako da se nihče ne zgane in se nič ne zgodi? Naredite nam to deželo angleško.« V: Delo, št. 4 (7. 1. 1993), 13.
12. Gradišnik Janez (1986): Naš jezik: Založništvo tržaškega tiska Trst in Založba Drava Celovec, Trst.
13. Gradišnik Janez (1994): »Problem slovenščine v javni rabi.« V: Tradicionales: zbornik inštituta za slovensko narodopisje, št. 23, 263 – 281.
14. Gradišnik Janez. (1974): Slovenščina za vsakogar. Cankarjeva založba, Ljubljana.
15. Gradišnik Janez (1993): Slovensko ali angleško?: Priročnik za dobro slovenščino. Mohorjeva družba, Celje.
16. Gradišnik Janez (1981): Še znamo slovensko? Mohorjeva družba, Celje.
17. Gradišnik Janez (1996): »Tujka je manj vredna, neplemenita primes: o jezikovnih zadevah.« V: Delo, št. 247 (24. 10. 1996), 50.

18. Gradišnik Janez (1985): Za lepo domačo besedo. Založba obzorja Maribor, Maribor:
19. Južnič Stane (1983): Lingvistična antropologija. Dopisna delovska univerza Univerzum v Ljubljani, Ljubljana.
20. Kalin Golob Monika (2001) (A): »Družboslovno strokovno izrazje.« V: Družboslovne razprave, št. 36, 119 – 122.
21. Kalin Golob Monika (2003): H koreninam slovenskega poročevalskega stila. Jutro, Ljubljana.
22. Kalin Golob Monika (1996) (A): Jezikovna kultura in jezikovni kotički. Jutro, Ljubljana.
23. Kalin Golob Monika (2001) (B): »Jezikovna kultura, jezikovno načrtovanje in evropsko združevanje.« V: (Ada Vidovič Muha, ur.): Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje, 255 – 270.
24. Kalin Golob Monika (2001) (C): Jezikovne reže. GV revije, Ljubljana.
25. Kalin Golob Monika (1996) (B): »Jezikovnokulturne smeri na slovenskem: Romantiki in realisti oz. puristi in propuristi?« V: jezik in čas, 77 – 91.
26. Kalin Golob Monika (2001) (D): »Med angleščino in slovenščino: prevzemanje in pomenski premiki.« V: Družboslovne razprave, št. 37 / 38, 235 – 240.
27. Kalin Golob Monika (1999): »Publicistika in poročevalstvo.« V: Slavistična revija, št. 2, 179 – 194.
28. Kalin Golob Monika (2002) (A): »Purizem in anglizmi – 1.« V: Pravna praksa, št. 21, 43.
29. Kalin Golob Monika (2002) (B): »Purizem in anglizmi – 2.« V: Pravna Praksa, št. 22, 31.
30. Kalin Golob Monika (1996) (C). Slovenski knjižni jezik 1: zbirka vaj. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
31. Kalin Golob Monika (1994): »Sodobni pogledi na ogroženost slovenščine.« V: Javnost, 1, št. 3, 23-36.
32. Kalin Golob Monika (2000): »Strokovno izrazje – knjižnost.« V: Pravna praksa, št. 33, 39.
33. Klemenc Metod (1984): Igrajmo tenis. Šolski center za telesno vzgojo, Ljubljana.
34. Klemenc Metod in Andrej Klemenc (1997): 100 let tenisa na Slovenskem: fragmenti zgodovine modernega tenisa. Teniški klub Radomlje, Radomlje.
35. Kmecl Matjaž (1993): »Noro! Za norik!« V: Sodobnost: s sodobnostjo v kulturno prihodnost, št. ¾, 231 – 233.
36. Korošec Tomo (1972): Pet minut za boljši jezik. Državna založba Slovenije, Ljubljana.
37. Korošec Tomo (1997): »Pravim novinarjem ni vseeno.« V: Dnevnik, št. 330 (6. 12. 97). 24 – 25.

38. Korošec Tomo (1998) (A): Slovenski jezik 4. Založba Obzorja Maribor, Maribor.
39. Korošec Tomo (1998) (B): Stilistika slovenskega poročevalstva. Kmečki glas, Ljubljana.
40. Kos, Janko (1991): Književnost: učbenik literarne zgodovine in teorije. Založba Obzorja Maribor, Maribor.
41. Košir Manca (1988): Nastavki za teorijo novinarskih vrst. Državna založba Slovenije, Ljubljana.
42. Kovačič Lojze (1993): »Jezik – izum in stvaritev, ringin oltar, sovraštvo in ljubezen.« V: (Ciril Zlobec, ur.): Sodobnost: s sodobnostjo v kulturno prihodnost, št. ¾, 234 – 238.
43. Kristan Silvo (2002): »Majhen prispevek k razčiščenju večjih vprašanj.« V: Šport, št. 4, 48 – 51.
44. Kristan Silvo (1997): »Novinar, lektor, ali vesta svoj dolg?« V: Delo, št. 6 (9. 1. 1997), 14.
45. Kristan Silvo (1992): »Vprašanje domačega strokovnega izrazja in kaprica čistunov.« V: Šport, št. 2, 38 – 42.
46. Kugonić Otmar (1990). Tenis. ZTKO Slovenije, Ljubljana.
47. Lajevce Tomaž: intervju (26. junija, 2002).
48. Moder Janko (1993): »Igraje lahko postaneš kolonija, ampak hudičevo težko je biti kolonija.« V: Sodobnost: s sodobnostjo v kulturno prihodnost, št. ¾, 239 – 247.
49. Nežmah Bernard (1992): »Za jezikovni imperializem« V: Mladina, št. 14, 44 – 45.
50. Peternu Boris (1993): »Jezik v podnebjju pragmatizma.« V: Sodobnost, št. ¾, 254 – 255.
51. Pogačnik Jože (1993): »Kriza jezika je kriza identitete.« V: (Zlobec Ciril, ur.): Sodobnost: s sodobnostjo v kulturno prihodnost, št. ¾, 256 – 258.
52. Poniž Denis (1993): »Jezik naš vsakdanji ali be cool baby.« V Sodobnost. S sodobnostjo v kulturno prihodnost, št. ¾, 270 – 273.
53. Rowe David (1992): »Modes of Sports Writing.« V: (Peter Dahlgren in Colin Sparks, ur.): Journalism and Popular Culture. Sage publications, 96 – 111.
54. Schulzt Brad (2002): Sports Broadcasting. Focal Press, Boston.
55. Sedmak Marjan in Jane Urbas (uvodna pojasnila) (1995): Predpisi o novinarjih in medijih z uvodnimi pojasnili. ČZ Uradni list RS, Ljubljana.
56. Sheppard Milojevič Milena (1993): Morpho-syntactic expansions in translation from English into Slovenian as a prototypical response to the complexity of the original. Sagner, Muenchen.
57. Slovar slovenskega knjižnega jezika (elektronska izdaja). 1993 – 1997. Ljubljana: DZS.
58. Snoj Marko (1997): Slovenski etimološki slovar. Mladinska knjiga, Ljubljana.

59. Sršen Janez (1992): Jezik naš vsakdanji. Gospodarski vestnik: Ljubljana.
60. Sršen Janez (1993): »Samo z ljubeznijo do materinščine in domače omike: množična občila in jezikovna kultura.« V: Delo, št. 268 (18. 11. 1993), 14 – 15.
61. Šabec Nada (1996): »Slovenščina v diaspori: primer ameriških Slovencev.« V: Ada Vidovič Muha (ur.): Jezik in čas. Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, Ljubljana, 107 – 123.
62. Šket Gregor (2002): »Mills Vedno bolj mrk« V: Delo, št. 151 (4. 7. 2002), 14.
63. Šket Gregor (2002): »Sereni finale in vodstvo na lestvici.« V: Delo, št. 152 (5. 7. 2002), 8.
64. Šket Gregor (2002): »Lleyton Hewit je končal henmanijo.« V: Delo, št. 153 (6. 7. 2002), 13.
65. Šket Gregor (2002): »Neznanec David nalbandian.« V: Delo, št. 153 (6. 7. 2002), 13.
66. Šket Gregor (2002): »Lleyton in Serena sta wimbeldonski par 2002.« V: Delo, št. 154 (8. 7. 2002), 11.
67. Toporišič Jože (1991) (A): Družbenost slovenskega jezika: Sociolingvistična razpravljanja. Državna založba Slovenije, Ljubljana.
68. Toporišič Jože (1992): Enciklopedija slovenskega jezika. Cankarjeva založba, Ljubljana.
69. Toporišič Jože (1972): »Prevzete prvine slovenskega knjižnega jezika (glasovi, pisave, oblike, tvorbe, besede).« Obzorja Maribor, Maribor, 291 – 318.
70. Toporišič Jože (1991) (B): Slovenska slovnica: pregledana in razširjena izdaja. Založba obzorij, Maribor.
71. Toporišič Jože (1993): »Slovenščina kot jezik samostojne države.« V: Inka Štrukelj (ur.): Jezik tako in drugače Ljubljana, Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije, Inštitut za družbene vede, 21 – 24.
72. Urbančič Boris (1987): O jezikovni kulturi. Delovska enotnost, Ljubljana.
73. Urbančič Boris (1993): »V jeziku so nesporne le spremembe, ki se zakoreninijo spontano.« V: Delo, št. 298 (23. 12. 1993), 5.
74. Verbinc France (1982): Slovar tujk. Cankarjeva založba, Ljubljana.
75. Vodušek Katja (2000): »Tenis – prednjeročnik ali forhand.« V: Šport, št. 3, 30 – 35.
76. Žibrat Miha: prenosi teniškega turnirja iz Wimbeldona, 4. julij – 6. julij 2002. TRV Slovenija, Ljubljana.

<http://www.sigov.si/vrs/slo/ministrstva/urad-za-slovenski-jezik.html>

<http://www.uni.si/slo/slovenija/kratka-predstavitev/slovenscina/danasnje-stanje/>

Vintar Špela (2002): Uvod v terminologijo: študijska gradiva. 17. 10. 2003.

<http://www2.arnes.si/~svinta/terminologija02-03.doc>

